Г Л А С Н И К

А Д В О К А Т С К Е К О М О Р Е В О Ј В О Д И Н Е

Ч А С О П И С З А П Р А В Н У Т Е О Р И Ј У И П Р А К С У

Година LXXXIII

Нови Сад, март 2011

Књига 71

Број 3

Ч Л А Н Ц И

UDC 343.352

Prof. dr Dragan Jovašević
Pravni fakultet u Nišu

KORUPCIJA U MEĐUNARODNOM I UPOREDNOM KRIVIČNOM PRAVU*

SAŽETAK: Među službenim krivičnim delima se posebno izdvajaju krivična dela korupcije koja predstavljaju samo različite oblike i vidove ispoljavanja zloupotrebe službenog položaja. Radi se o različitim oblicima i vidovima aktivnog (davanje mita) i pasivnog (primanje mita) podmićivanja koja poznaje veliki broj savremenih krivičnih zakonodavstava, ali i više međunarodnih akata, u prvom redu akata Ujedinjenih nacija, Saveta Evrope i Evropske unije. Zbog izuzetne opasnosti od koruptivnih ponašanja pojedinaca i grupa posebno u tranzicionim i multietničkim društvima, i međunarodna zajednica (univerzalna međunarodna organizacija oličena u Ujedinjenim nacijama kao i regionalne organizacije u prvom redu Savet Evrope i Evropska unija sa odgovarajućim organizacijama i agencijama u svom sastavu) je kroz niz međunarodnih pravnih akata postavila solidnu pravnu osnovu i instrumentarijum za organizovanu zajedničku akciju u otkrivanju, krivičnom progonu, procesuiranju i suzbijanju ovakvih protivpravnih ponašanja. U tom pogledu posebno su značajne aktivnosti Evropske unije o čijim naporima kao i aktivnostima specijalizovanih međunarodnih bezbednosnih organizacija upravo govori ovaj rad.

Кључне речи: корупција, кривично дело, одговорност, санкције, међународна заједница, правни акти

* Rad primljen: 22. 07. 2009.

1. UVODNA RAZMATRANJA

Upravo zato što još uvek ne postoji jedinstveni i opšteprihvaćeni pojam i definicija korupcije¹, iako se radi o pojavi davnašnjeg porekla u pravnoj, sociološkoj², filozofskoj, bezbednosnoj, politikološkoj i drugoj literaturi se mogu pronaći različita određenja ovog pojma. Pri tome pojedini autori daju jasne, precizne i koncizne definicije za razliku od onih koji opisnim putem pokušavaju da što širi krug različitih oblika pojavnog manifestovanja korupcije podvedu pod obeležja i karakteristike ovog pojma. Ima i onih autora koji se zadovoljavaju prostim tumačenjem zakonom određenog pojma korupcije (kroz krivična dela primanja mita i davanja mita), i to najčešće zbog pojma kako je određen u odredbama krivičnog zakonodavstva odnosne države. Naravno da pri tome možemo razlikovati definicije ovog pojma u međunarodnoj, odnosno u unutrašnjoj, nacionalnoj literaturi³.

Dakle, osnovu za organizovanu društvenu reakciju protiv učinilaca krivičnih dela korupcije čine akti međunarodne zajednice⁴. Pošto je ipak oštrica borbe protiv krivičnih dela korupcije i pored niza međunarodnopravnih akata donetih u okviru i pod okriljem univerzalnih međunarodnih organizacija⁵ (Ujedinjenih nacija i njenih organa) odnosno regionalnih organizacija (u prvom redu Saveta Evrope kao najznačajnije političke i bezbednosne regionalne organizacije u Evropi)⁶, ipak u nacionalnim okvirima, to je izlaganje o krivičnopravnim aspektima, obeležjima i karakteristikama krivičnih dela korupcije nepotpuno ako se bar u kratkim crtama ne ukaže na uporednopravna rešenja ovih inkriminacija u pozitivnopravnim sistemima nekih evropskih država⁷.

¹ D. Derenčinović, *Mit o korupciji*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, broj 6/2001. godine, str. 1465–1468.

² D. Polšek, *Sociološka objašnjenja korupcije*, Društvena istraživanja, Zagreb, broj 2–3/1999. godine, str. 443–455.

³ V. Alibunarić, *Uloga medija u borbi protiv korupcije*, Zagreb, 2002. godine, str. 56–69; N. Sačić, *Korupcija, sudstvo i mediji*, Kriminalističke teme, Sarajevo, broj 3–4/2003. godine, str. 361–375.

⁴ R. Cvrčić, *Korupcija i instrumenti njezina suzbijanja u međunarodnoj zajednici*, Računovodstvo i financije, Zagreb, broj 8/2000. godine, str. 63–69; D. Derenčinović, *Prikaz Konvencije UN protiv korupcije*, Pravo i porezi, Zagreb, broj 3/2004. godine, str. 38–46.

⁵ D. Derenčinović, *Komentar Konvencije UN protiv korupcije*, Zagreb, 2005. godine, str. 81–94.

⁶ V. Đ. Degan, B. Pavišić, *Međunarodno kazeno pravo*, Rijeka, 2005. godine, str. 204–206.

⁷ R. Asprin, *Mit i korupcija*, Zagreb, 2003. godine, str. 139–156.

2. KORUPCIJA I MEĐUNARODNA SARADNJA

Međunarodna zajednica se rano suočila sa opasnošću od korupcije⁸. Naime, korupcija predstavlja jedan od osnovnih oblika fenomenološkog ispoljavanja organizovanog kriminaliteta i to kriminaliteta izuzetno visokog stepena težine i opasnosti sa teškim posledicama po pojedinca i društvo⁹. Ovde se, naime, radi o organizovanim, često prikrivenim, dugotrajnim aktivnostima pojedinaca, grupa i organizacija u zemlji ili inostranstvu sa ciljem da putem novca ili druge imovinske koristi podriju temelje vlasti, zakonitost u postupanje javnih službi, odnosno vladavinu prava i na taj način povrede ili ugroze ljudska prava drugih lica¹⁰.

No, pored niza međunarodnopravnih akata koji su doneti od strane univerzalnih i regionalnih međunarodnih organizacija, od posebnog su značaja za borbu protiv korupcije koju vode pojedine države¹¹, pa tako i naša, u suzbijanju, suprotstavljanju i sprečavanju korupcije i međusobni, bilateralni i regionalni akti¹² zaključeni od strane nadležnih organa pojedinih država. U tom pogledu od posebnog je značaja jedan takav bilateralni ugovor zaključen sa Republikom Slovenijom 6. aprila 2001. godine.

Tako je 6. aprila 2001. godine tadašnji ministar unutrašnjih poslova SR Jugoslavije u ime naše zemlje potpisao sa Republikom Slovenijom „Sporazum o saradnji u borbi protiv organizovanog kriminala, trgovine opojnim drogama i psihotropnim supstancijama, terorizma i drugih težih krivičnih dela”¹³. Ovim se sporazumom utvrđuju osnovi za institucionalizovanje zajedničke saradnje i napora u sprečavanju ovih negativnih, kriminogenih i antibezbednosnih pojava: organizovanog kriminala, korupcije, terorizma, trgovine opojnim drogama i drugih težih krivičnih dela (to su krivična dela koja su zaprečena nacionalnim krivičnim zakonodavstvom kaznom zatvora od pet godina ili težom kaznom).

⁸ S. Vasiljević, *Republika Hrvatska i međunarodna zajednica pred izazovom korupcije*, Pravnik, Zagreb, broj 1–2/1999. godine, str. 136–160.

⁹ D. Datzler, *Korupcija – sistemska ili individualna slabost*, Kriminalističke teme, Sarajevo, broj 1–2/2005. godine, str. 249–261.

¹⁰ K. Holtz, *Korupcija u policiji*, Izbor, Zagreb, broj 4/1998. godine, str. 267–275; T. Tarle, *Korupcija u javnoj upravi*, Pravnik, Zagreb, broj 2/2004. godine, str. 129–141; N. Pantelić, *Uloga i značaj sektora unutrašnje kontrole policije u borbi protiv korupcije*, Revija za bezbednost, Beograd, broj 1/2007. godine, str. 17–20.

¹¹ R. Tanović, *Korupcija i borba protiv korupcije*, Kriminalističke teme, Sarajevo, broj 1–2/2005. godine, str. 357–375.

¹² G. Meško, A. Anžić, *Corruption in Central and Eastern Europe at the turn of Millenium*, Ljubljana, 2000. godine, str. 47–53.

¹³ Ovaj je sporazum ratifikovan od strane Skupštine SRJ i objavljen u Službenom listu SRJ – Međunarodni ugovori, broj 4/2001.

Dalje, ovaj sporazum utvrđuje osnove zajedničke saradnje policijskih i pravosudnih organa obe države i usklađivanje njihovih zajedničkih akcija kao što su: 1) razmena informacija, 2) obavljanje policijske aktivnosti, 3) saradnja u istragama pojedinih krivičnih dela (za dela izvršena na teritorijama ovih država ili od strane državljana ovih država bez obzira gde su dela izvršena), 4) razmena rezultata kriminalističko-tehničkih istraga i 5) koordiniranje i usmeravanje policijske saradnje.

Ovim je sporazumom formirano zajedničko koordinaciono telo – Odbor koji ima za cilj da koordinira zajedničke aktivnosti u izvršavanju obaveza preuzetih sporazumom za ove zemlje potpisnice, s tim da je ustanovljena i periodična saradnja resornih ministara policija. I konačno, od značaja je za efikasno i kvalitetno suprotstavljanje različitim oblicima i vidovima prekograničnog kriminala, pa time i korupciji u Evropi, posebno za zemlje jugoistočne Evrope nedavno potpisana i ratifikovana Konvencija o policijskoj saradnji u jugoistočnoj Evropi¹⁴ koju su potpisali ministri unutrašnjih poslova: Albanije, Bosne i Hercegovine, Makedonije, Moldavije, Rumunije i Srbije. Svakako da u ovom pogledu poseban značaj ima i delovanje Pakta za stabilnost jugoistočne Evrope ali i niza drugih međunarodnih organizacija kao što su: Interpol (međunarodna organizacija kriminalističke policije) i Europol¹⁵.

1. Evropska unija i suzbijanje korupcije

Još je Sporazum između vlada država Ekonomske unije Beneluks, Savezne Republike Nemačke i Francuske Republike o postepenom ukidanju kontrole na zajedničkim granicama (poznat kao Sporazum iz Šengena) zaključen 14. juna 1985. godine (a potom i odgovarajuća Konvencija o primeni Sporazuma iz Šengena od 19. juna 1990. godine u delu trećem pod nazivom: „Policija i bezbednost” u čl. 39–91) u poglavlju prvom, među „Kratkoročnim merama” u članu 9. odredio obavezu za strane ugovornice da intenziviraju i pojačaju saradnju između svojih carinskih i policijskih organa, posebno u borbi protiv kriminala, a naročito ... protiv poreskih i carinskih utaja i pronevera¹⁶.

¹⁴ *Službeni glasnik Republike Srbije*, broj 70/2007. od 23. jula 2007. godine.

¹⁵ W. J. Clifford, *Resolving judicial corruption while preserving judicial independence – comparative perspectives*, California Western International Law Journal, San Diego, broj 2/1998. godine, str. 341–351.

¹⁶ D. Lopandić, M. Janjević, *Sporazum iz Šengena – za Evropu bez granica*, Beograd, 1996. godine, str. 9–17.

Potom sledi Ugovor o Evropskoj uniji¹⁷ iz Mاستrihta zaključen 7. februara 1992. godine. Ovaj Ugovor u članu K.1. tačka 7. određuje da su radi ostvarenja ciljeva Evropske unije, posebno slobodnog kretanja lica, utvrđena pitanja od zajedničkog interesa u koje spada i „pravosudna saradnja u krivičnim stvarima”. Na taj način su formirana tri stuba Evropske unije¹⁸. Ovaj treći stub – saradnja država članica u oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova je institucionalizovan u tački 9. (Naslov VI) koji razrađuje „policijsku saradnju u cilju preventivog delovanja i borbe protiv terorizma, nedozvoljene trgovine opojnim drogama i drugih teških oblika međunarodnog kriminala”¹⁹.

Za realizaciju postavljenih ciljeva u okviru „trećeg stuba” predviđeni su specifični instrumenti kao što su: a) utvrđivanje zajedničkih stavova, b) usvajanje „zajedničke akcije” i c) zaključenje konvencija u oblastima od zajedničkog interesa. Ovaj Ugovor sadrži i evolutivnu klauzulu (član K. 9) koja omogućava razvoj i razradu pojedinih odredbi kao i dve deklaracije, od kojih posebno, za temu našeg rada ističemo, Deklaraciju (broj 32) o saradnji između policija. Ova Deklaracija predviđa: a) usvajanje konkretnih mera kod usklađivanja istražnih radnji, b) formiranje banke podataka, c) usklađivanje razlika u vođenju istražnog postupka i d) mere za stručno osposobljavanje službenih lica²⁰.

Dalji doprinos Evropske unije u suprotstavljanju organizovanom transnacionalnom kriminalitetu predstavlja Deklaracija o borbi protiv organizovanog kriminala²¹ koja je usvojena 18. septembra 1992. godine u kojoj su ministri pravde i unutrašnjih poslova država članica Evropske unije naglasili odgovornost država za vođenje borbe protiv kriminala na njihovim teritorijama, ali su ukazali i na međunarodni prekogranični karakter opasnosti koje predstavljaju Mafija i ostale organizacije međunarodnog kriminala. U tom smislu su potvrdili potrebu jačanja efikasne saradnje između nadležnih organa država članica. U cilju ostvarenja ovako postavljenih zadataka, ministri su se saglasili o potrebi: a) razvoja saradnje u cilju konfiskacije proizvoda koji su dobijeni kao rezultat krivičnih dela, b) prevencije i kažnjavanja trgovine opojnim drogama i

¹⁷ Više: D. Mitrović, O. Račić, *Pravo Evropske unije*, Beograd, 1996. godine; B. Babić, G. Ilić, *Jugoslavija i Evropska unija*, Beograd, 1996. godine.

¹⁸ N. Bodiroga Vukobrat, *Posebnosti pravne prirode Evropske unije*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, Split, broj 38/2001. godine, str. 351–369.

¹⁹ D. Lopandić, M. Janjević, *Ugovor o Evropskoj uniji – od Rima do Mاستrihta*, Beograd, 1995. godine, str. 114–118.

²⁰ S. White, *Protection of the financial interests of the European Communities*, Hague, 1998. godine, str. 67–79.

²¹ D. Lopandić, M. Janjević, *Sporazum iz Šengena – za Evropu bez granica*, op. cit., str. 187–188.

pranja novca²², c) organizovanja oštih akcija protiv kompanija koje učestvuju u organizovanom kriminalu i c) nastavljanja aktivnosti u cilju poboljšanja postupaka ekstradicije između država članica²³.

Time je učinjen značajan napredak u transformaciji međudržavnih odnosa država članica Evropske ekonomske zajednice u Evropsku uniju²⁴ koji je svojevremeno inaugurisan Jedinstvenim evropskim aktom od 16. januara 1986. godine²⁵.

Ugovorom iz Amsterdama koji je usvojen 2. oktobra 1997. godine uspostavljen je prostor slobode, bezbednosti i pravde u okviru Evropske unije²⁶. Time je zapravo izvršena treća značajnija institucionalna reforma ove evropske regionalne ekonomske, političke i bezbednosne organizacije. U članu V, navedeni su između ostalog i sledeći ciljevi Unije: 1) da potvrdi svoj identitet na međunarodnoj sceni, posebno vođenjem zajedničke spoljne i bezbednosne politike što podrazumeva i postepeno utvrđivanje zajedničke odbrambene politike koja bi u dogledno vreme mogla dovesti do zajedničke odbrane i 2) da održi i ojača Uniju kao prostor slobode, bezbednosti i pravde u okviru koga je slobodno kretanje lica obezbeđeno uz paralelno usvajanje odgovarajućih mera iz oblasti kontrole spoljnih granica, azila, imigracije i prevencije kriminala²⁷.

Ostvarivanje ovih ciljeva je u Ugovoru zatim razrađeno u odgovarajućim poglavljima. Tako je u poglavlju o policijskoj i pravosudnoj saradnji u krivičnim stvarima istaknuto u članu 29. (ranije član K.1) da se navedeni ciljevi Evropske unije postižu²⁸: 1) sprečavanjem i borbom protiv organizovanog i

²² U borbu protiv pranja novca uključeni su razni organi i grupe u okviru Evropske unije kao što su: Grupa 15, Bazelski komitet, Odsek za usklađivanje borbe protiv krijumčarenja.

²³ U proteklom periodu Evropska unija je uložila velike napore u donošenju niza pravnih akata upravljenih na sprečavanje i suzbijanje pranja novca kao što su: Preporuka u vezi borbe protiv pranja novca od 29. novembra 1993. godine, Odluka o prosleđivanju Evropskom parlamentu dokumenata o organizovanom međunarodnom kriminalu od 13. jula 1994. godine, Zaključci o organizovanom međunarodnom kriminalu od 29. novembra 1993. godine, Izveštaj o pranju novca od 20. juna 1994. godine, Izveštaj o organizovanom kriminalu u Evropskoj uniji od 10. marta 1995. godine.

²⁴ B. Krivokapić, *Leksikon međunarodnog prava*, Beograd, 1998. godine, str. 119–122.

²⁵ R. Vukadinović, *Evropska ekonomska zajednica*, Beograd, 1991. godine, str. 54–67. Inače, Jedinstveni evropski akt ne spominje izričito saradnju u oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova, već se ona na posredan način spominje samo u dve deklaracije koje se odnose na čl. 13–19. Akta i u odredbama koje se odnose na Sud pravde, dok član 100. Akta upravo ističe nacionalnu jurisdikciju u ovim oblastima.

²⁶ U inostranoj pravnoj literaturi u poslednje vreme sve češće se govori o „evropskom kaznenom pravu” ili „evropskom pravosudnom kaznenom prostoru” čiju osnovu čine međunarodni izvori doneti u okviru i pod okriljem Saveta Evrope i Evropske unije (B. Pavišić, *Kazneno pravo Vijeća Evrope*, Zagreb, 2006. godine, str. 14–15).

²⁷ D. Lopandić, *Ugovor o Evropskoj uniji – Rim, Mاستriht, Amsterdam*, Beograd, 1999. godine, str. 37–46.

²⁸ M. Janjević, *Treći stub Evropske unije*, Beograd, 2003. godine, str. 219–223.

drugog kriminala, a posebno... korupcije²⁹... i 2) bližom saradnjom pravosudnih i drugih nadležnih organa: policijskih, carinskih i dr. u državama članicama direktno ili posredstvom preko Evropske policijske službe (Europola)³⁰.

Zajednička delatnost u okviru policijske saradnje prema odredbi člana 30. (ranije K.2) Ugovora iz Amsterdama obuhvata: a) operativnu saradnju nadležnih državnih organa (policijskih i drugih specijalizovanih organa represije) u oblasti sprečavanja i otkrivanja krivičnih dela i istraživanja u toj oblasti, b) sakupljanje, čuvanje, obradu i analizu relevantnih informacija, c) saradnju i zajedničke inicijative u pogledu obuke, razmene oficira za vezu, detašmana, korišćenje opreme i kriminalističkih istraživanja, d) zajedničku procenu specifičnih istražnih tehnika koje se odnose na otkrivanje ozbiljnih oblika organizovanog kriminala³¹.

Nešto pre toga, detaljnije određenje osnova pravosudne saradnje država članica Evropske unije u krivičnim stvarima je učinjeno usvajanjem Konvencije o formiranju Evropske policije (konvencija Europol) na osnovu člana K.3. Ugovora o Evropskoj uniji (95/C/316/01) od 26. jula 1995. godine³². U članu 2. ove Konvencije je navedeno da Europol ima za cilj da poboljša u okviru saradnje između država članica, efikasnost nadležnih službi država članica i njihovom saradnju na prevenciji i borbi protiv terorizma, ilegalne trgovine opojnim drogama i drugih oblika organizovanog međunarodnog kriminala, u slučajevima kada postoje konkretne indicije o postojanju neke kriminalne organizacije ili strukture na području dve ili više država članica³³.

Pri tome je istaknuto da u nadležnost Europola spadaju, između ostalih, i sledeća teška krivična dela: 1) pranje novca koje potiče od raznih kriminalnih radnji i 2) razna krivična dela u vezi sa tim (koja su navedena u Aneksu 1) među kojima se posebno ističe korupcija. U oblasti navedenih krivičnih dela, Europol naročito obavlja sledeće zadatke³⁴ (shodno članu 3. Konvencije): a) olakšava razmenu informacija između država članica, b) prikuplja, sortira i analizira informacije i podatke, c) preko svojih nacionalnih jedinica obaveštava

²⁹ Značajnu ulogu u borbi protiv korupcije, posebno državnih funkcionera imaju zaključci uvojeni na 19. evropskoj konferenciji ministara pravosuđa koja je održana na Malti juna 1994. godine kada je usvojen predlog Multidisciplinarnе radne grupe za utvrđivanje sistema mera u okviru Programa međunarodne borbe protiv korupcije. U maju iste godine su države članice OECD na konferenciji u Parizu usvojile Preporuke u vezi sa korupcijom u međunarodnim trgovinskim transakcijama (M. Janjević, *Treći stub Evropske unije*, op. cit., str. 103).

³⁰ Više: M. Santiago, *Europol and Police Cooperation in Europe*, Lampeter, 2000. godine.

³¹ T. C. Hartley, *Temelji prava Evropske zajednice*, Rijeka, 2004. godine, str. 124–137.

³² Lj. Stajić, *Osnovi bezbednosti*, Beograd, 2003. godine, str. 97–102.

³³ V. Đ. Degan, B. Pavišić, *Međunarodno kazneno pravo*, Rijeka, 2005. godine, str. 373–376.

³⁴ D. Lopandić, M. Janjević, *Sporazum iz Šengena – za Evropu bez granica*, op. cit., 118–122.

nadležne službe država članica o informacijama koje se na njih odnose i obaveštava ih o utvrđenim vezama između krivičnih dela, d) olakšava istrage u državama članicama dostavljajući im sve činjenice bitne za određeni krivični slučaj i e) koristi prikupljene i memorisane podatke³⁵.

Dalji korak u pravcu intenziviranja uloge Evropske unije u sprečavanju i suzbijanju teških oblika međunarodnih krivičnih dela predstavljaju napore upravljani na donošenje jedinstvenog krivičnog kodeksa pod nazivom: „Corpus iuris”³⁶. To je nacrt kodifikacije materijalnog, procesnog i izvršnog krivičnog prava Evropske unije koji je uradila komisija uglednih pravnih teoretičara pod vođstvom M. Delmas Martija³⁷ 1996. godine, a koji je revidiran u Firenci 1999. godine.

Radi se, zapravo, o pravnom projektu koji čini 35 članova koji su raspoređeni u dva dela: a) prvi deo (čl. 1–17) koji uređuje osnovna, suštinska materijalnopravna pitanja i b) drugi deo (čl. 18–35) koji uređuje krivični postupak, organizaciju pravosuđa i izvršenje krivičnih sankcija. Ovaj je akt primarno usmeren na zaštitu finansijskih interesa Evropske unije, ali je njegova važnost znatno šira jer postavlja obrise budućeg evropskog krivičnog prava ili sistem nadnacionalnih krivičnopравnih normi. Polazna osnova „Corpus iuris” je projekat Evropskog pravnog prostora koji se izražava kroz: a) asimilaciju, b) saradnju i c) harmonizaciju evropskih sistema krivičnopравne zaštite, a koji ima za cilj uređenje pravednije, jednostavnije i delotvornije krivičnopравne represije u oblasti zaštite finansijskih sredstava Evropske unije³⁸.

I konačno, specifičan doprinos razvoju krivičnog prava Evropske unije predstavljaju: 1) Ugovor o Evropskom Ustavu³⁹ tzv. Rimski Ustav iz 2004. godine (članak III – 275–277) i 2) Haški program⁴⁰ iz 2005. godine koji sadrži Deset prioriteta za sledećih pet godina u smislu „Partnerstva za evropsku obnovu u području slobode, bezbednosti i pravde” koji posebnu pažnju i aktivnosti organa Evropske unije preporučuju u području otkrivanja, sprečavanja i suzbijanja sledećih krivičnih dela: 1) falsifikovanje zajedničke valute Evra,

³⁵ M. Janjević, *Treći stub Evropske unije*, op. cit., str. 312–313.

³⁶ B. Pavišić, *Kazneno pravo Vijeća Europe*, op. cit., str. 24–26.

³⁷ M. Delmas Marty, *Procedure penale d'Europe*, Padova, 2001., pp. 134–147; M. Delmas Marty, *The Contribution of Comparative Law to a Pluralist Conception of International Criminal Law*, *Journal of International Criminal Justice*, No. 1/2003., pp. 13–25.

³⁸ A. Cadoppi, *Towards a European Criminal Code*, *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, 1996., pp. 2–17.

³⁹ V. Đ. Degan, B. Pavišić, *Međunarodno kazneno pravo*, op. cit., str. 373–376.

⁴⁰ *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, The Hague Programme – Ten priorities for the next five years*, Security and Justice, COM (2005) 184 Final – Non published in the Official Journal (Više: B. Pavišić, *Kazneno pravo Vijeća Europe*, *Ibid*, str. 25–27).

2) prevare u vezi sa kreditnim karticama i čekovima, 3) pranje novca, 4) trgovina ljudima, 5) računarske sabotaze i napadi računarskim virusima, 6) korupcija u privatnom sektoru i 7) zagađenje mora⁴¹.

Na 21. konferenciji evropskih ministara pravde koja je održana 1997. godine u Pragu⁴² konstatovano je da je „korupcija jedan od sastavnih pratećih fenomena organizovanog kriminala. Organizovani kriminal putem korupcije nastoji da dobije potrebne informacije, da minimizira rizik otkrivanja od strane policije i da ostvari odlučujući uticaj u društvu. Organizovani kriminal ima na raspolaganju znatna finansijska sredstva što korupciji daje nekontrolisanu dimenziju”.

2. Interpol i suzbijanje korupcije

U preduzimanju različitih mera i radnji u cilju suprotstavljanja i sprečavanja različitih oblika i vidova korupcije, kao i kriminaliteta uopšte, a posebno je značajna uloga Organizacije međunarodne kriminalističke policije (poznati je kao Interpol) koja je osnovana 1923. godine na međunarodnoj konferenciji u Beču u prisustvu 135 delegata iz 19 država Starog kontinenta.

Međunarodna organizacija kriminalističke policije – Interpol⁴³ ima za osnovni cilj uspostavljanje efikasne i kvalitetne međunarodne saradnje među pojedinim državama na planu suzbijanja i sprečavanja kriminaliteta međunarodnog, internacionalnog karaktera. Stoga je potpuno logično da ova organizacija koja ima sedište u Francuskoj, a nacionalne biroa u svakoj pojedinoj državi članici, ima posebno značajnu ulogu u nastojanjima da se međunarodna zajednica uopšte, a posebno pojedine države efikasno, zakonito i kvalitetno, suprotstave različitim oblicima i vidovima korupcije.

Prema članu 2. Statuta Interpola zadatak je ove međunarodne organizacije da:

- 1) pomaže i razvija međunarodnu pomoć svih kriminalističkih službi u okviru zakona onih država koje su njegove članice pridržavajući se duha Opšte deklaracije o pravima čoveka Ujedinjenih nacija iz 1948. godine i
- 2) potpomaže, izgrađuje i pruža pomoć svim međunarodnim i nacionalnim institucijama koje učestvuju u borbi (suzbijanju – dakle represiji)

⁴¹ Više: V. C. Wingaert, *Criminal Procedure Systems in the European Community*, London, 1993. godine; V. C. Wingaert, G. C. Stessens, *International criminal law: a collection of international and european instruments*, Hague, 1996. godine; J. Pradel, G. Corstens, *Droit penal europeen*, Paris, 2002. godine.

⁴² V. Gilmor, *Prljavi novac*, op. cit., str. 18.

⁴³ Ž. Aleksić, M. Škulić, *Kriminalistika*, Beograd, 2002. godine, str. 33–34.

ili sprečavanju (prevenciji) svih vrsta i oblika kriminaliteta (osim kada se radi o političkim i vojnim krivičnim delima odnosno delima protiv vere ili rase)⁴⁴.

U cilju efikasnog sprovođenja poslova i zadataka iz svoje nadležnosti Interpol u svom sedištu poseduje ogromnu centralnu kartoteku kao i brojne evidencije u koje gotovo svakodnevno pristižu brojni podaci sa svih strana sveta o izvršenim, pokušanim ili pripremanim krivičnim delima odnosno njihovim učiniocima. Interpol dalje prikuplja, sređuje, analizira i razmenjuje brojne podatke i informacije o izvršenim krivičnim delima, njihovim učiniocima, kriminalnim grupama i organizacijama, vrši identifikaciju sumnjivih lica ili lica za kojima je raspisana poternica, zatim lišava slobode lica zbog postojanja osnovane sumnje da su učinila neko krivično delo, ali uvek postupajući po nalogu pravosudnih organa pojedinih država itd.

Prema slovu Statuta, Interpol je nadležan za postupanje u sledećim slučajevima:

- 1) ilegalna proizvodnja i trgovina opojnim drogama,
- 2) falsifikovanje i proturanje novca, čekova i drugih vrednosnih papira,
- 3) falsifikovanje umetničkih dela,
- 4) krađe, prevare i provale,
- 5) ubistva i
- 6) prostitucija i trgovina belim robljem.

Saradnja u okviru Interpola se najčešće odvija preko centralnih nacionalnih biroa u pojedinim zemljama. Jedan od posebno značajnih polja ovoga rada svakako predstavljaju i međunarodne potrage kao i objave, zatim međunarodni nalozi za hapšenja (crvene poternice), obaveštenja o međunarodnim kriminalcima bez zahteva za hapšenja (zelene objave), zahtevi za obaveštenja o kriminalcima (plave objave), traganje za nestalim licima, obaveštenja o neidentifikovanim leševima i sl.

Pored Interpola određenu pomoć pojedinim državama u suprotstavljanju različitim oblicima i vidovima kriminaliteta u Evropi pruža i Europol – organizacija kriminalističke policije država članica Saveta Evrope osnovan 1995. godine. I nadležnost ove regionalne policijske organizacije se posebno ogleda u preduzimanju različitih delatnosti na pružanju međunarodne saradnje pojedinih država kao i međunarodne krivičnopravne pomoći u suzbijanju i sprečavanju kriminaliteta internacionalnog karaktera, a između ostalog svakako i korupcije na evropskom kontinentu⁴⁵.

⁴⁴ Z. Đorđević, *Uloga Interpola u borbi na suzbijanju krijumčarenja droge*, Budva, Zbornik radova, 2004. godine, str. 333–341.

⁴⁵ Savet Evrope, *Zbirka dokumenata*, op. cit., str. 131.

3. Europol i suzbijanje korupcije

Pored Interpol, značajnu ulogu u borbi evropskih država (posebno država koje su članice Evropske unije) protiv korupcije ima i Europol, organizacija evropske policije osnovana 1995. godine.

Prema članu 2. Konvencije Europol iz 1995. godine ova regionalna organizacija u okviru Evropske unije ima za cilj da poboljša u okviru saradnje među državama efikasnost nadležnih službi država članica Evropske unije i njihovu saradnju u prevenciji i borbi protiv terorizma, ilegalne trgovine drogom i drugih oblika organizovanog međunarodnog kriminala u slučajevima kada postoje konkretne indicije o postojanju neke kriminalne organizacije ili strukture na području dve ili više država i kada se s obzirom na obim i ozbiljnost slučaja nameće potreba da države pokrenu zajedničku akciju⁴⁶.

Pravni osnov za uspostavljanje, delovanje i nadležnost postupanja Europol nalazi se u glavi šest Ugovora o Evropskoj uniji iz Maastrichta (članovi K–K9). Ove je odredbe dalje konkretizovao Ugovor o Evropskoj uniji iz Amsterdama (čl. 29–42) iz 1999. godine odnosno Ugovor u Nici (član 7) iz 2001. godine⁴⁷. Osnovni ciljevi ovako uspostavljene policijske i pravosudne saradnje zemalja članica ove evropske integracije u oblasti kontrole kriminaliteta jesu: 1) uspostavljanje visokog nivoa zaštite građana u okviru svojih sloboda i prava, 2) uspostavljanje visokog nivoa bezbednosti i 3) uspostavljanje visokog nivoa obezbeđenja pravde odnosno vladavine prava, razvijanjem zajedničkih aktivnosti država u oblasti policijskih i pravosudnih poslova u krivičnim stvarima i sprečavanja rasizma i ksenofobije. Ovaj se cilj najpotpunije može ostvariti energičnom, koordiniranom i efikasnom akcijom protiv organizovanog kriminala, posebno terorizma, trgovine opojnim drogama i belim robljem, krijumčarenja oružja i droga kao i trgovinom decom⁴⁸.

Policijska saradnja u ovom pogledu obuhvata stvaranje i organizovanje specijalizovanih institucija za uspešnu kontrolu i suzbijanje kriminaliteta uopšte, a posebno teških i opasnih oblika i vidova kriminaliteta internacionalnog karaktera. Ta policijska saradnja obuhvata ne samo zajedničku delatnost policijskih (dakle represivnih organa), već i saradnju carinskih i drugih specijalizovanih službi bilo direktnom saradnjom između država članica ove organizacije bilo posredstvom i preko Europol.

Ta se saradnja neposredno odnosi na preduzimanje operativnih aktivnosti u cilju sprečavanja, otkrivanja i istraživanja krivičnih dela, na sakupljanje i čuvanje, obradu, analizu i razmenu relevantnih informacija u vezi sa sumnjivim

⁴⁶ M. Janjević, *Treći stub Evropske unije*, Beograd, 2003. godine, str. 145–157.

⁴⁷ H. Goepfing, *Kriminologie*, München, 1997. godine, str. 542–544.

⁴⁸ Z. Stefanović, *Pravo Evropske unije*, op. cit., str. 231 i dalje.

finansijskim transakcijama, na zajedničku inicijativu u pogledu obuke, razmene službenika kao i korišćenja opreme i određenih kriminalističkih istraživanja, kao i na zajedničku procenu specifičnih istražnih tehnika u otkrivanju ozbiljnih oblika kriminaliteta posebno onog organizovanog karaktera⁴⁹.

Osnovne aktivnosti Europolu su usmerene na suzbijanje i borbu protiv teških oblika kriminala, na razvijanje policijske saradnje u okviru država članica Evropske unije i razmenu informacija radi omogućavanja uspešne aktivnosti nacionalnih policija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala. Ova se organizacija posebno angažovala na intenziviranju saradnje između pojedinih država i njihovih nadležnih policijskih, pa i pravosudnih organa, na pripremi, koordinaciji i realizaciji određenih istražnih radnji uključujući i učešće u zajedničkim operativnim akcijama zajedničkih ekipa, ustanovljenju mreže istraživanja, dokumentacije i statistike posebno o prekograničnom kriminalu gde se posebno ističe: krijumčarenje droga, oružja i ljudi, a tu naročito žena i dece.

Pored Europolu određeni značaj i ulogu u sprečavanju i suzbijanju korupcije ima i niz drugih evropskih regionalnih organizacija⁵⁰. To su: 1) Evropska sudska mreža – European Judicial Network (osnovan Zajedničkom akcijom juna 1998. godine), 2) Evropsko odeljenje za sudsku saradnju – Eurojust (osnovan na sastanku Evropskog saveta u Tampereu 1999. godine, a regulisan Ugovorom iz Nice 2001. godine odnosno odlukom Saveta Evrope iz 2002. godine) i 3) Evropsko odeljenje za suzbijanje prevara – OLAF ili European Anti Fraud Office (osnovan ugovorom iz Maastrichta 1988. godine, a rekonstruisan 1999. godine)⁵¹. Ugovorom iz Nice iz 2001. godine posebno je značajna aktivnost formiranog Evropskog odeljenja za sudsku saradnju u unapređivanju zajedničkih policijskih i pravosudnih aktivnosti.

Tako je Savet Evrope u svom Izveštaju⁵² od 19. marta 1998. godine izrazio između ostalog odlučnost da se bori svim raspoloživim sredstvima i merama različitim oblicima i vidovima ilegalne proizvodnje i trgovine (u prvom redu krijumčarenja) opojnim drogama. Na temelju „izražene zabrinutosti zemalja članica Saveta Evrope” European Drug Abuse pri Europolu je obavezan da intenzivira napore uzimajući u obzir informacije dobijene od pojedinih zemalja čak i onih koje u to vreme nisu pripadale ovoj regionalnoj organizaci-

⁴⁹ D. Nelken, *Collar Crime*, Oxford Handbook of Criminology, 2000. godine, str. 901 ; U. Eisenberg, *Kriminologie*, München, 2001. godine, str. 713.

⁵⁰ S. Soković, *Iskustva EU u suzbijanju teških oblika kriminala*, Zbornik radova, Budva, 2004. godine, str. 173–187.

⁵¹ Više: Z. Stefanović, *Pravo Evropske unije*, Beograd, 2003. godine; R. Vukadinović, *Pravo Evropske unije*, Beograd, 2001. godine; D. Lopandić, *Osnivački ugovori Evropske unije*, Beograd, 2001. godine.

⁵² Lj. Stajić, *Osnovi bezbednosti*, op. cit., str. 150–151.

ji. Tako je Europol preuzeo ulogu koordinatora svih aktivnosti na suzbijanju ilegalne fabrikacije i krijumčarenja opojnim drogama i drugim psihotropnim supstancijama.

3. KORUPCIJA U UPOREDNOM PRAVU

Dakle, osnovu za organizovanu društvenu reakciju protiv učinilaca krivičnih dela korupcije čine akti međunarodne zajednice⁵³. Pošto je ipak oštrica borbe protiv krivičnih dela korupcije⁵⁴ i pored niza međunarodnopravnih akata donetih u okviru i pod okriljem univerzalnih međunarodnih organizacija (Ujedinjenih nacija i njenih organa) odnosno regionalnih organizacija (u prvom redu Saveta Evrope kao najznačajnije političke i bezbednosne regionalne organizacije u Evropi), ipak u nacionalnim okvirima, to je izlaganje o krivičnopravnim aspektima, obeležjima i karakteristikama krivičnih dela korupcije nepotpuno ako se bar u kratkim crtama ne ukaže na uporednopravna rešenja ovih inkriminacija u pozitivnopravnim sistemima nekih evropskih država⁵⁵.

Praktično od kada se pojavilo činovništvo kao deo upravnog ili javnopravnog ili administrativnog aparata javljaju se i krivična dela korupcije. Ovo su krivična dela i danas u različitim oblicima i vidovima ispoljavanja prisutna u skoro svim savremenim krivičnopravnim sistemima. Na to ukazuje i činjenica da se države u cilju održanja autoriteta državne i uopšte javne vlasti i obezbeđenja poštovanja pravnog poretka i aksioma pravne države svim raspoloživim sredstvima suprotstavljaju načinima i oblicima povređivanja i ugrožavanja službene dužnosti, javnih ovlašćenja javnih službenih lica (državnih ili javnih činovnika). U tom pravcu svakako da i krivičnopravna zaštita službene dužnosti (pored drugih vidova kaznenopravne zaštite: odgovornosti za privredne prestupe, prekršaje ili disciplinske prestupe) igra posebno značajnu i osobenu ulogu.

U cilju potpunijeg i svestranijeg sagledavanja krivičnopravne problematike korupcije kao antipoda pravne države i vladavine prava⁵⁶, stoga nije dovoljno samo da se posvetimo teorijskoj i praktičnoj analizi oblika ispoljavanja, obeležja i karakteristika ovih krivičnih dela shodno rešenjima iz domaćeg krivičnog zakonodavstva, pravne teorije i sudske prakse, već je potrebno (i poželjno) da određenu pažnju posvetimo i uporednopravnoj (komparativno

⁵³ S. Vasiljević, *Republika Hrvatska i međunarodna zajednica pred izazovom korupcije*, Pravnik, Zagreb, broj 1–2/1999. godine, str. 136–160.

⁵⁴ M. Tomanović, *Krivična dela korupcije u krivičnom zakonodavstvu Srbije i bivšem jugoslovenskom zakonodavstvu*, Sudska praksa, Beograd, broj 6/2007. godine, str. 52–59.

⁵⁵ M. Vujin, *Značaj međunarodne saradnje u borbi protiv korupcije*, Zbornik radova, Privredni kriminal i korupcija, Beograd, 2001. godine, str. 217–224.

⁵⁶ Grupa autora, *Korupcija u odsustvu vladavine prava*, Sarajevo, 2004. godine, str. 45–59.

pravnoj) analizi ovih krivičnih dela u savremenim krivičnopravnim sistemima⁵⁷. Stoga ćemo na ovom mestu dati prikaz nekoliko nama dostupnih zakonskih rešenja inkriminacija krivičnih dela korupcije (s tim što moramo reći da se ova krivična dela mogu javiti pod različitim nazivom i sa različitom sadržinom, obeležjima i karakteristikama te propisanom kaznom).

1. Albanija

Krivični zakonik Republike Albanije⁵⁸ od 27. januara 1995. godine u Sekciji 2, u grupi krivičnih dela protiv aktivnosti državnih organa javne vlasti, predviđa u članu 260. krivično delo pod nazivom: „Primanje mita”. Ovo delo ima samo jedan oblik – pravo pasivno podmićivanje. Delo čini lice koje vrši državnu funkciju, javnu službu ili drugo zanimanje, a koje primi nagradu, poklon ili drugu korist da u okviru svoje delatnosti preduzme ili propusti neku radnju u okviru službe, dužnosti ili zanimanja kako bi drugo lice na taj način pribavilo kakvu uslugu, nagradu, posao ili drugu korist.

Dakle, ovde je radnja izvršenja primanje (a ne samo zahtevanje, traženje) kakvog poklona ili druge koristi. Kao učinilac dela može da se javi samo lice koje ima određeno svojstvo – lice koje vrši državnu funkciju, javnu službu ili drugo zanimanje. Za ovo delo propisana je kazna zatvora od tri do deset godina.

Inače, albanski zakonodavac ne poznaje krivično delo davanja mita što se može pripisati kriminalnopolitičkim razlozima nekažnjavanja davaoca mita kako bi se lakše i jednostavnije moglo dokazati izvršenje krivičnog dela primanja mita.

2. Belorusija

Krivični zakonik Republike Belorusije⁵⁹ donet 1960. godine sa izmenama i dopunama koje su učinjene do 1. maja 1994. godine u glavi 12, u grupi krivičnih dela protiv službene dužnosti predviđa više korupcijskih krivičnih dela.

U članu 169. je određeno krivično delo: „Primanje mita”. Delo ima više oblika ispoljavanja. Osnovni oblik dela za koji je propisana kazna zatvora do deset godina sa konfiskacijom imovine čini službeno lice koje s umišljajem nedopušteno prihvati poklon, vrednost ili drugu korist od vlasništva da bi u vršenju službe ili uz pomoć ili popustljivost u vršenju službene dužnosti doneo

⁵⁷ D. Derenčinović, *Kazneno djelo davanja mita u hrvatskom i uporednom kaznenom zakonodavstvu i sudskoj praksi*, Hrvatska pravna revija, Zagreb, broj 3/2001. godine, str. 56–68.

⁵⁸ *Criminal code of the Republic of Albania*, Official text, Tirana, 1995. godine.

⁵⁹ *Criminal code of the Republic of Belarus*, 1960. godine sa izmenama i dopunama do 1. maja 1994. godine, Minsk, 1995. godine.

rešenje ili preduzeo kakvu radnju odnosno propustio kakvu radnju u korist lica koje je dalo mito.

Delo ima dva teža oblika ispoljavanja. Prvi teži oblik za koji je propisana kazna zatvora od pet do petnaest godina uz konfiskaciju imovine postoji u sledećim slučajevima: a) ako je radnja primanja mita preduzeta na osnovu dogovora između dva ili više lica, b) ako je radnja primanja mita ponovljena, dakle preduzeta od strane povratnika (gde je povrat kvalifikatorna okolnost koja utiče na težu kvalifikaciju ovog dela), c) ako je primljeno mito u velikom iznosu. Koji je to veliki iznos primljenog mita, predstavlja faktičko pitanje koje sudsko veće mora da reši u svakom konkretnom slučaju i d) ako je mito primljeno uz upotrebu prinude – dakle iznuđivanjem, gde je način preduzimanja radnje kvalifikatorna okolnost.

Najteži oblik krivičnog dela primanja mita postoji u dva slučaja: a) kada je radnju izvršenja preduzelo službeno lice koje je prethodno bilo osuđivano za krivično delo podmićivanja i b) kada je primljeno mito u naročito velikom iznosu. Koji je to naročito veliki iznos datog mita, predstavlja faktičko pitanje koje sudsko veće mora da reši u svakom konkretnom slučaju. Za ovo je delo propisana kazna zatvora od osam do petnaest godina i konfiskacija imovine.

U članu 169. 1. Krivični zakonik Republike Belorusije predviđa delo pod nazivom: „Posredovanje u podmićivanju”. Ovde je zapravo saučesništvo u smislu pomaganja dobilo karakter samostalne radnje izvršenja za koju je propisana kazna zatvora od dve do osam godina. Delo se sastoji u direktnom povezivanju davaoca i primaoca mita. Teži oblik ovog dela za koji je propisana kazna zatvora od sedam do petnaest godina i konfiskacija imovine čini lice: a) koje je ponovilo krivično delo korupcije (dakle u slučaju postojanja povrata) i b) koje zloupotrebljava službenu dužnost za preduzimanje ove radnje.

Poslednje krivično delo korupcije je predviđeno u članu 170. pod nazivom: „Davanje mita”. I ovo delo ima osnovni, teži i lakši oblik ispoljavanja. Osnovno delo za koje je propisana kazna zatvora od tri do osam godina postoji u slučaju davanja mita (poklona, nagrade ili druge koristi) bilo kom licu, u bilo kom iznosu ili sa bilo kojim ciljem.

Teži oblik dela za koji je propisana kazna zatvora od sedam do petnaest godina i konfiskacija imovine čini lice ako je radnju izvršenja preduzelo ponovljeno ili lice koje je prethodno bilo osuđivano za delo korupcije.

Lakši oblik ovog dela za koji se učinilac može u potpunosti osloboditi od krivične odgovornosti (pa i kazne) postoji ako je davalac mita bio prinuđen na davanje mita ili ako davalac mita posle preduzete radnje izvršenja svoje delo dobrovoljno prijavi nadležnom organu.

3. Bosna i Hercegovina

Krivična dela korupcije⁶⁰ su u krivičnom pravu Bosne i Hercegovine⁶¹ predviđena u posebnoj glavi pod nazivom: „Krivična dela korupcije i krivična dela protiv službene i druge odgovorne funkcije”. Ova krivična dela predstavljaju, zapravo, različite oblike i vidove zloupotrebe službenog položaja i javnih ovlašćenja u vršenju službene dužnosti od strane službenih ili odgovornih lica kao nosilaca tih ovlašćenja⁶². Ove inkriminacije imaju za cilj da obezbede ispravnost, celishodnost, efikasnost i zakonitost u radu državnih organa koji vrše javna ovlašćenja i da se tako očuva poverenje građana u pravni poredak i pravnu državu.

Izvršilac ovih krivičnih dela može biti službeno lice, osim dela davanja mita koje može da izvrši bilo koje lice. Službeno lice u smislu člana 1. stav 3. KZ BiH može biti: 1) izabrani ili imenovani funkcioner u organima zakonodavne, izvršne i sudske vlasti Bosne i Hercegovine i u drugim državnim i upravnim ustanovama ili službama koje vrše određene upravne, stručne i druge poslove u okviru prava i dužnosti vlasti koja ih je osnovala; 2) lica koja stalno ili povremeno vrše službenu dužnost u ovim upravnim organima ili ustanovama; 3) ovlašćeno lice u privrednom društvu ili u drugom pravnom licu kome je zakonom ili drugim propisom donesenim na osnovu zakona povereno vršenje javnih ovlašćenja, a koje u okviru tih ovlašćenja vrši određenu dužnost i 4) drugo lice koje vrši određenu službenu dužnost na osnovu ovlašćenja iz zakona ili drugog propisa donesenog na osnovu zakona. U članu 1. stav 7. KZ BiH određen je pojam stranog službenog lica. To je član zakonodavnog, izvršnog, upravnog ili sudskog organa strane države, javni funkcioner međunarodne organizacije i njenih organa, sudija i drugi funkcioner međunarodnog suda na službi u Bosni i Hercegovini. Na isti način pojam službenog lica i stranog službenog lica određuju i čl. 2. st. 3. odnosno st. 8. KZ FBiH, čl. 2. st. 3. odnosno st. 8. KZ DBiH i čl. 147. st. 3. odnosno st. 6. KZ RS.

Kao izvršilac ovih dela može se pojaviti i odgovorno lice pod kojim se prema čl. 1. st. 5. KZ BiH, čl. 2. st. 6. KZ FBiH, čl. 2. st. 6. KZ DBiH i čl. 147. st. 4. KZ RS smatra: lice u privrednom društvu ili drugom pravnom licu kome je s obzirom na njegovu funkciju ili na osnovu posebnog ovlašćenja poveren određeni krug poslova koji se odnose na primenu zakona ili propisa donesenih na osnovu zakona ili opšteg akta privrednog društva ili drugog pravnog lica u

⁶⁰ M. Budimlić, *Potreba usaglašavanja mjera za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala*, Kriminalističke teme, Sarajevo, broj 3–4/2003. godine, str. 319–335.

⁶¹ B. Petrović, D. Jovašević, *Krivično (kazneno) pravo, Posebni dio*, Sarajevo, 2005. godine, str. 96–100.

⁶² A. Šaković, *Organizovani ekonomski kriminal u odnosu na korupciju i pranje novca u Bosni i Hercegovini*, Kriminalističke teme, Sarajevo, broj 3–4/2003. godine, str. 183–193.

upravljanju i rukovanju imovinom ili se odnose na rukovođenje proizvodnim ili nekim drugim privrednim procesom ili na nadzor nad njima.

Ova krivična dela su predviđena u glavi devetnaest Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine⁶³, glavi trideset prvoj Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine⁶⁴, glavi trideset prvoj Krivičnog zakona Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine⁶⁵ i glavi dvadeset sedam Krivičnog zakona Republike Srpske⁶⁶.

U ovoj su glavi predviđena dva krivična dela korupcije. To su: 1) primanje poklona i drugih oblika koristi i 2) davanje poklona i drugih oblika koristi.

1) Primanje poklona i drugih oblika koristi je prvo krivično delo korupcije predviđeno u članu 217. KZ BiH, članu 380. KZ FBiH, članu 374. KZ DBiH i članu 351. KZ RS. Delo se sastoji u zahtevanju ili primanju poklona ili kakve druge koristi ili u primanju obećanja poklona ili kakve druge koristi, od strane službenog, stranog službenog ili odgovornog lica da u okviru svog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši, ili da ne izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši odnosno da izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši ili da ne izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši, kao i u zahtevanju ili primanju poklona ili kakve druge koristi posle izvršenja ili neizvršenja neke od službenih radnji, a u vezi sa njima⁶⁷.

Delo primanja mita ili pasivno podmićivanje se javlja u tri oblika i to: 1) pravo pasivno podmićivanje, 2) nepravo pasivno podmićivanje i 3) naknadno podmićivanje. Pravo pasivno podmićivanje postoji kad službeno, strano službeno ili odgovorno lice zahteva ili primi poklon ili kakvu drugu korist, ili primi obećanje poklona ili kakve koristi da u okviru svog službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo izvršiti ili da ne izvrši službenu radnju koju bi moralo izvršiti. Nepravo pasivno podmićivanje postoji kad službeno, strano službeno ili odgovorno lice zahteva ili primi poklon ili kakvu korist ili primi obećanje poklona ili kakve koristi da u okviru svog službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju bi moralo izvršiti ili da ne izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši. Naknadno podmićivanje postoji kad službeno, strano službeno ili odgovorno lice zahteva ili prima poklon ili kakvu korist posle izvršenja službene radnje koju nije smelo da vrši odnosno koju je bilo dužno da izvrši ili posle neizvršenja radnje koja se morala izvršiti, odnosno koja se nije smela izvršiti, a u vezi sa njom.

⁶³ *Službeni glasnik Bosne i Hercegovine* broj: 3/2003, 32/2003, 37/2003, 54/2004 i 61/2004.

⁶⁴ *Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine* broj: 36/2003, 37/2003, 21/2004 i 69/2004.

⁶⁵ *Službeni glasnik Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine* broj: 10/2003 i 45/2004.

⁶⁶ *Službeni glasnik Republike Srpske* broj: 49/2003 i 108/2004.

⁶⁷ B. Petrović, D. Jovašević, *Krivično (kazneno) pravo, Posebni dio*, op. cit., str. 96–98.

Za prvi oblik ovog dela je propisana kazna zatvora od jedne do deset godina, za drugi oblik dela kazna zatvora od šest meseci do pet godina, dok je za treći oblik krivičnog dela primanja poklona i drugih oblika koristi propisana kazna zatvora od šest meseci do pet godina. Primljeni poklon i imovinska korist stečena primanjem mita se obavezno oduzimaju merom bezbednosti oduzimanja predmeta.

2) Drugo krivično delo korupcije u krivičnom pravu Bosne i Hercegovine pod nazivom: „Davanje poklona i drugih oblika koristi” je predviđeno u članu 218. KZ BiH, članu 381. KZ FBiH, članu 375. KZ DBiH i članu 352. KZ RS. Delo se sastoji u davanju ili obećanju poklona ili kakve druge koristi službenom, stranom službenom ili odgovornom licu, da u okviru svog službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši ili da ne izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši, odnosno da izvrši radnju koju bi moralo da izvrši ili ne izvrši radnju koju ne bi smelo da izvrši, kao i u posredovanju pri podmićivanju u bilo kom od ovih oblika⁶⁸.

Delo davanja mita ili aktivno podmićivanje se javlja u tri oblika: 1) pravo aktivno podmićivanje, 2) nepravo aktivno podmićivanje i 3) posredovanje u davanju mita. Pravo aktivno podmićivanje je davanje ili obećanje poklona ili kakve druge koristi službenom, stranom službenom ili odgovornom licu da u okviru službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši ili da ne izvrši radnju koju bi moralo da izvrši. To je podmićivanje na nezakonitu radnju. Nepravo aktivno podmićivanje je davanje ili obećanje poklona ili kakve druge koristi službenom, stranom službenom ili odgovornom licu da u okviru službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši ili da ne izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši. Posredovanje u davanju mita je preduzimanje delatnosti da se doprinese da poklon ili neka druga korist bude data službenom, stranom službenom ili odgovornom licu ili da mu bude obećana. Posredovanje u sebi objedinjuje podstrekavanje i pomaganje u davanju mita. Ono se čini davanjem inicijative, uveravanjem, uspostavljanjem veze, preuzimanjem predmeta poklona od davaoca i uručivanjem primaocu. Poklon ili obećanje poklona ili druge koristi u svim oblicima treba da je dat službenom ili odgovornom licu u institucijama Bosne i Hercegovine odnosno stranom službenom licu.

Za pravo aktivno podmićivanje propisana je kazna zatvora od šest meseci do pet godina, za nepravo aktivno podmićivanje je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine, a za posredovanje u davanju mita za nezakonito izvršenje radnje zatvor od šest meseci do pet godina odnosno novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine za zakonito izvršenje radnje. Predmeti poklona

⁶⁸ B. Petrović, D. Jovašević, *Krivično (kazneno) pravo, Posebni dio, Ibid*, str. 98–100.

i imovinska korist se obavezno oduzimaju primenom mere bezbednosti oduzimanja predmeta.

Zakon predviđa i mogućnost oslobođenja od kazne učinioaca dela pod sledećim uslovima: 1) da je poklon dat na zahtev službenog, stranog službenog ili odgovornog lica i 2) da je davalac poklona prijavio delo pre njegovog otkrivanja ili saznanja da je delo otkriveno. Ako je lice oslobođeno kazne predmeti poklona ili vrednosti koje predstavljaju drugu korist koju je on dao kao mito mogu mu se vratiti.

4. Crna Gora

Krivični zakonik Republike Crne Gore⁶⁹ iz 2003. godine u glavi trideset četvrtoj, u grupi krivičnih dela protiv službene dužnosti predviđa dva krivična dela korupcije. To su: 1) primanje mita u članu 423. KZ RCG i 2) davanje mita u članu 424. KZ RCG.

1) Primanje mita se sastoji u zahtevanju ili primanju poklona ili kakve druge koristi ili u primanju obećanja poklona ili kakve druge koristi za sebe ili drugog, od strane službenog, stranog službenog ili odgovornog lica u privrednom društvu, ustanovi ili drugom subjektu da u okviru svog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši, ili da ne izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši odnosno da izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši ili da ne izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši, kao i u zahtevanju ili primanju poklona ili kakve druge koristi posle izvršenja ili neizvršenja neke od službenih radnji, a u vezi sa njima⁷⁰.

Delo primanja mita ili pasivno podmićivanje se javlja u tri oblika i to: 1) pravo pasivno podmićivanje, 2) nepravo pasivno podmićivanje i 3) naknadno podmićivanje. Pravo pasivno podmićivanje postoji kad službeno, strano službeno ili odgovorno lice zahteva ili primi poklon ili kakvu drugu korist, ili primi obećanje poklona ili kakve koristi da u okviru svog službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo izvršiti ili da ne izvrši službenu radnju koju bi moralo izvršiti. Nepravo pasivno podmićivanje postoji kad službeno, strano službeno ili odgovorno lice zahteva ili primi poklon ili kakvu korist ili primi obećanje poklona ili kakve koristi da u okviru svog službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju bi moralo izvršiti ili da ne izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši. Naknadno podmićivanje postoji kad službeno, strano službeno ili odgovorno lice zahteva ili prima poklon ili kakvu korist posle

⁶⁹ *Službeni list Republike Crne Gore*, broj 70/2003 i 47/2006.

⁷⁰ Lj. Lazarević, B. Vučković, V. Vučković, *Komentar Krivičnog zakonika Crne Gore*, Cetinje, 2004. godine, str. 1009–1015.

izvršenja službene radnje koju nije smelo da vrši odnosno koju je bilo dužno da izvrši ili posle neizvršenja radnje koja se morala izvršiti, odnosno koja se nije smela izvršiti, a u vezi sa njom.

Za prvi oblik ovog dela je propisana kazna zatvora od dve do dvanaest godina, za drugi oblik dela kazna zatvora od dve do osam godina, dok je za treći oblik naknadnog podmićivanja propisana kazna zatvora od tri meseca do tri godine. Primljeni poklon i imovinska korist stečena primanjem mita se obavezno oduzimaju merom bezbednosti oduzimanja predmeta.

Teži oblik ovog dela za koji je propisana kazna zatvora od tri do petnaest godina postoji kada službeno lice zahteva ili primi poklon ili drugu korist ili njihovo obećanje u vezi sa otkrivanjem krivičnog dela, pokretanjem ili vođenjem krivičnog postupka ili izvršenjem krivične sankcije. Ovde su kvalifikatorne okolnosti za koje zakonik propisuje strože kažnjavanje: a) svojstvo službenog lica kao učinioca dela i b) vrsta službene dužnosti u vezi sa čijim vršenjem ili nevršenjem se prima mito.

2) Drugo krivično delo korupcije u krivičnom pravu Crne Gore pod nazivom: „Davanje mita” je predviđeno u članu 424. KZ RCG. Delo se sastoji u davanju, nuđenju ili obećanju poklona ili kakve druge koristi službenom, stranom službenom ili odgovornom licu u privrednom društvu, ustanovi ili drugom subjektu, da u okviru svog službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši ili da ne izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši, odnosno da izvrši radnju koju bi moralo da izvrši ili ne izvrši radnju koju ne bi smelo da izvrši, kao i u posredovanju pri podmićivanju u bilo kom od ovih oblika⁷¹.

Delo davanja mita ili aktivno podmićivanje se javlja u tri oblika: 1) pravo aktivno podmićivanje, 2) nepravo aktivno podmićivanje i 3) posredovanje u davanju mita. Pravo aktivno podmićivanje je davanje, nuđenje ili obećanje poklona ili kakve druge koristi službenom, stranom službenom ili odgovornom licu da u okviru službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši ili da ne izvrši radnju koju bi moralo da izvrši. To je podmićivanje na nezakonitu radnju. Nepravo aktivno podmićivanje je davanje, nuđenje ili obećanje poklona ili kakve druge koristi službenom, stranom službenom ili odgovornom licu da u okviru službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši ili da ne izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši. Posredovanje u davanju mita je preduzimanje delatnosti da se doprinese da poklon ili neka druga korist bude data službenom, stranom službenom ili odgovornom licu ili da mu bude obećana.

⁷¹ Lj. Lazarević, B. Vučković, V. Vučković, *Komentar Krivičnog zakonika Crne Gore*, Cetinje, 2004, str. 1015–1017.

Za pravo aktivno podmićivanje propisana je kazna zatvora od šest meseci do pet godina, za nepravo aktivno podmićivanje je propisana kazna zatvora do tri godine. Za ovo krivično delo u vidu posredovanja za nezakonito izvršenje radnje propisana je kazna zatvora od šest meseci do pet godina, za posredovanje u izvršenju zakonite službene radnje, propisana je kazna zatvora do tri godine. Predmeti poklona i imovinska korist se obavezno oduzimaju primenom mere bezbednosti oduzimanja predmeta.

Zakon predviđa i mogućnost oslobođenja od kazne učinioca krivičnog dela davanja mita ako je posle učinjenog dela prijavio delo pre nego što je saznao da je ono otkriveno (član 424. stav 4. KZ RCG). Ovo je poseban oblik stvarnog kajanja kome je zakonik dao karakter fakultativne oslobađajuće okolnosti. Ako je lice oslobođeno kazne predmeti poklona ili vrednosti koje predstavljaju drugu korist koju je on dao kao mito mogu mu se vratiti.

5. Etiopija

Krivični zakonik Etiopije iz 1957. godine (donet kao jedan od najnaprednijih krivičnopravnih akata u svoje vreme)⁷² u trećem delu pod nazivom: „Krivična dela protiv javne službe” u prvoj glavi, pod nazivom: „Krivična dela protiv službene dužnosti” u članu 425. predviđa krivično delo pod nazivom: „Korupcija u praksi”. Delo ima osnovni i teži oblik ispoljavanja.

Osnovno delo čini javni službenik koji traži ili dobije poklon ili drugu pogodnost ili obećanje poklona ili druge pogodnosti da u okviru svoje nadležnosti postupanja izvrši ili propusti neku službenu radnju. Za ovo je delo propisana kazna zatvora najmanje tri meseca i novčana kazna.

Teži oblik ovog dela za koji je propisana kazna zatvora do pet godina i novčana kazna do 10.000 dolara kada je javni službenik za preduzetu radnju u okviru službene dužnosti primio poklon ili nagradu u većoj meri ili kada se radi o učiniocu koji pokazuje težnju da i dalje bude korumpiran.

Istom kaznom za osnovno i teže delo kažnjava se i lice koje u vreme preduzimanja radnje izvršenja, pored svojstva javnog službenika, ima i svojstvo: sudije, porotnika, eksperta, prevodioca ili tumača.

⁷² *Penal code of the Empire of Ethiopia of 1957*, Negarit gazeta, Addis Abeba, 1957. godine, str. 129.

6. Finska

Finski krivični zakonik iz 1996. godine⁷³ predviđa klasična dva krivična dela korupcije, ali u dva različita odeljka.

U odeljku pod nazivom: „Krivična dela protiv javne vlasti” je sistematizovano krivično delo davanja mita⁷⁴. Ovo delo ima dva osnovna oblika. To su: 1) pravo aktivno podmićivanje koje se sastoji u davanju novca ili druge koristi službenom licu da u okviru službenog položaja preduzme ili propusti nezakonitu radnju. Za ovo je delo propisana kazna zatvora od četiri meseca do četiri godine i 2) nepravo aktivno podmićivanje koje se sastoji u davanju novca ili druge koristi službenom licu da preduzme službenu radnju koju bi inače morao da preduzme odnosno da propusti službenu radnju na čije je propuštanje obavezan. Za ovo je delo propisana novčana kazna ili kazna zatvora do dve godine.

Krivično delo primanja mita⁷⁵ je pak predviđeno u Finskom krivičnom zakoniku, u grupi krivičnih dela u javnim uslugama i krivičnih dela zaposlenih lica u javnim ustanovama. I ovde se razlikuju dva oblika pasivnog podmićivanja: 1) nepravo pasivno podmićivanje koje postoji kada službeno lice prima poklon ili drugu korist ili njihovo obećanje da preduzme službenu radnju u okviru službenog ovlašćenja na koju je inače i ovlašćen. Za ovo je delo propisana novčana kazna ili kazna zatvora do dve godine i 2) pravo pasivno podmićivanje za koje je propisana kazna zatvora od četiri meseca do četiri godine pri čemu ovo delo postoji kada službeno lice prima novac ili drugu korist kako bi izvršio nezakonitu radnju (činjenja ili nečinjenja). Uz kaznu se učinocu dela obavezno oduzima svaka imovinska korist i ona prelazi u državnu svojinu.

7. Grčka

Grčki krivični zakonik⁷⁶ donet je 1947. godine, ali je više puta menjan i dopunjavan. Ovaj zakonik u glavi dvanaest, u grupi pod nazivom: „Službena krivična dela” predviđa tri krivična dela korupcije.

Prvo krivično delo ove vrste pod nazivom: „Korupcija u službi” je propisano u članu 235. Delo čini službeno lice koje traži, prihvati ili pokaže spremnost da prihvati poklon ili drugu pogodnost ili njihovo obećanje kako bi preduzeo radnju činjenja ili propuštanja u službenoj dužnosti. Za ovo je delo

⁷³ *Finnish Penal code*, Finnish Ministry of Justice, Helsinki, 1996. godine, str. 171–177.

⁷⁴ B. Krivokapić, *Uvod u pravo Finske*, Beograd, 2005. godine, str. 230–231.

⁷⁵ B. Krivokapić, *Uvod u pravo Finske*, *Ibid*, str. 244.

⁷⁶ N. B. Lolis, G. Mangakis, *The Greek penal code*, Sweet Maxwell, London, 1973. godine, str. 126–127.

propisana kazna zatvora od najmanje jedne godine. Uz kaznu se u skladu sa odredbom člana 238. obavezno oduzimaju novac i druga korist koje su date kao mito.

U članu 236. je propisano kažnjavanje za krivično delo davanja mita. Naime, kaznom zatvora od najmanje jedne godine se kažnjava i lice koje učini, ponudi ili obeća poklon ili drugu pogodnost službenom licu da u okviru svoje službene dužnosti nešto učini ili propusti da učini. No, učinilac ovog dela se neće kazniti za davanje mita ako je on svoje delo usmeno ili pismeno prijavio nadležnim organima krivičnog gonjenja. U tom slučaju mu oduzeta imovina na ime datog mita, može biti vraćena.

Poslednje krivično delo korupcije u Grčkom krivičnom zakoniku je zapravo poseban oblik primanja i davanja mita. To je delo pod nazivom: „Podmićivanje sudije”. Ovo je delo predviđeno u članu 237. I za ovo delo je propisana kazna zatvora od najmanje jedne godine. Ovo delo čini sudija koji traži ili prihvati poklon ili drugu pogodnost ili njihovo obećanje kako bi postupao u preduzimanju radnji ili pri odlučivanju u sudijskoj funkciji u korist ili na štetu nekog lica.

Drugi oblik dela čini lice koje ponudi, obeća ili učini kakav poklon ili drugu pogodnost sudiji. Za ovo delo je propisana kazna zatvora od najmanje tri meseca.

8. Hrvatska

Kazneni zakon Republike Hrvatske⁷⁷ u glavi dvadeset petoj, u grupi krivičnih dela protiv službene dužnosti predviđa dva krivična dela korupcije⁷⁸. To su: 1) primanje mita u članu 347. KZ RH i 2) davanje mita u članu 348. KZ RH⁷⁹.

1) Primanje mita se sastoji u zahtevanju ili primanju poklona ili kakve druge koristi ili u primanju obećanja poklona ili kakve druge koristi, od strane službenog ili odgovornog lica da u okviru svog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši, ili da ne izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši odnosno da izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši ili da ne izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši, kao i u zahtevanju ili

⁷⁷ *Narodne novine Republike Hrvatske* broj: 110/97, 27/98, 50/2000, 129/2000 i 105/2004; Više: Ž. Horvatić, *Novo hrvatsko kazneno pravo*, Zagreb, 1997. godine; Ž. Horvatić, Z. Šeparović, *Kazneno pravo, Posebni dio*, Zagreb, 1999.

⁷⁸ P. Bejaković, *Corruption in Croatia*, Politička misao, Zagreb, broj 5/2002. godine, str. 128–155; A. Štulhofer, *Percepcija korupcije i erozija društvenog kapitala u Hrvatskoj*, Politička misao, Zagreb, broj 3/2004. godine, str. 156–169.

⁷⁹ Ž. Sačić, *Korupcija i njezino suzbijanje u svijetu i u Hrvatskoj*, Policija i sigurnost, Zagreb, broj 1–2/1998. godine, str. 1–16; I. Kregar, *Izgledi Hrvatske u borbi protiv korupcije*, Bilten tribine, Zagreb, 2003. godine, str. 18–31.

primanju poklona ili kakve druge koristi posle izvršenja ili neizvršenja neke od službenih radnji, a u vezi sa njima⁸⁰.

Delo primanja mita ili pasivno podmićivanje se javlja u tri oblika i to: 1) pravo pasivno podmićivanje, 2) nepravo pasivno podmićivanje i 3) naknadno podmićivanje⁸¹. Pravo pasivno podmićivanje postoji kad službeno ili odgovorno lice zahteva ili primi poklon ili kakvu drugu korist, ili primi obećanje poklona ili kakve koristi da u okviru svog službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo izvršiti ili da ne izvrši službenu radnju koju bi moralo izvršiti. Nepravo pasivno podmićivanje postoji kad službeno ili odgovorno lice zahteva ili primi poklon ili kakvu korist ili primi obećanje poklona ili kakve koristi da u okviru svog službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju bi moralo izvršiti ili da ne izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši. Naknadno podmićivanje postoji kad službeno ili odgovorno lice zahteva ili prima poklon ili kakvu korist posle izvršenja službene radnje koju nije smelo da vrši odnosno koju je bilo dužno da izvrši ili posle neizvršenja radnje koja se morala izvršiti, odnosno koja se nije smela izvršiti, a u vezi sa njom⁸².

Za prvi oblik ovog dela je propisana kazna zatvora od šest meseci do pet godina, za drugi oblik dela kazna zatvora od tri meseca do tri godine, dok je za treći oblik krivičnog dela primanja mita propisana novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine. Primljeni poklon i imovinska korist stečena primanjem mita se obavezno oduzimaju merom bezbednosti oduzimanja predmeta⁸³.

2) Drugo krivično delo korupcije u krivičnom pravu Republike Hrvatske pod nazivom: „Davanje mita” je predviđeno u članu 348. KZ RH⁸⁴. Delo se sastoji u davanju ili obećanju poklona ili kakve druge koristi službenom ili odgovornom licu, da u okviru svog službenog ovlašćenja, izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši ili da ne izvrši službenu radnju koju bi moralo

⁸⁰ M. Bajić, *Koruptivna kaznena djela*, Zbornik radova, Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, Zagreb, 2003. godine, str. 91–108; Š. Pavlović, *Novo uređenje kaznenih djela davanja i primanja mita u gospodarskom poslovanju*, Pravo u gospodarstvu, Zagreb, broj 5/2004. godine, str. 79–93.

⁸¹ D. Derenčinović, *Kaznenopravni sadržaji u suprostavljanju korupciji*, Zagreb, 2000. godine, str. 147–173.

⁸² F. Bačić, *Korupcija i antikorupcijsko kazneno pravo*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, broj 2/2000. godine, str. 827–841; J. Barbić, *Nacionalni program suzbijanja korupcije*, HAZU, Zagreb, 2006. godine, str. 158–173.

⁸³ A. Kurtović, *Standardi i instrumenti Konvencije UN protiv korupcije u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu*, Zbornik radova, *Aktuelna pitanja kaznenog zakonodavstva*, Zagreb, 2005. godine, str. 3–37.

⁸⁴ F. Bačić, *Korupcija i antikorupcijsko kazneno pravo*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, broj 2/2000. godine, str. 827–841; G. Mišić, *Kaznena djela protiv službene dužnosti – poseban osvrt na korupcijska kaznena djela*, Hrvatska pravna revija, Zagreb, broj 10/2005. godine, str. 82–95.

da izvrši, odnosno da izvrši radnju koju bi moralo da izvrši ili ne izvrši radnju koju ne bi smelo da izvrši, kao i u posredovanju pri podmićivanju u bilo kom od ovih oblika⁸⁵.

Delo davanja mita ili aktivno podmićivanje se javlja u tri oblika: 1) pravo aktivno podmićivanje, 2) nepravo aktivno podmićivanje i 3) posredovanje u davanju mita⁸⁶. Pravo aktivno podmićivanje je davanje ili obećanje poklona ili kakve druge koristi službenom ili odgovornom licu da u okviru službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši ili da ne izvrši radnju koju bi moralo da izvrši. To je podmićivanje na nezakonitu radnju. Nepravo aktivno podmićivanje je davanje ili obećanje poklona ili kakve druge koristi službenom ili odgovornom licu da u okviru službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši ili da ne izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši. Posredovanje u davanju mita je preduzimanje delatnosti da se doprinese da poklon ili neka druga korist bude data službenom, stranom službenom ili odgovornom licu ili da mu bude obećana⁸⁷.

Za pravo aktivno podmićivanje propisana je kazna zatvora od tri meseca do tri godine, za nepravo aktivno podmićivanje je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine, a za posredovanje u davanju mita za nezakonito izvršenje radnje kazna zatvora od tri meseca do tri godine odnosno novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine za oblik dela posredovanja u podmićivanju na izvršenje zakonite službene radnje⁸⁸. Predmeti poklona i imovinska korist se obavezno oduzimaju primenom mere bezbednosti oduzimanja predmeta⁸⁹.

Zakon predviđa i mogućnost oslobođenja od kazne učinioaca dela ako su ispunjeni sledeći kumulativni uslovi: 1) da je poklon dat na zahtev službenog ili odgovornog lica i 2) da je davalac poklona prijavio delo pre nego što je saznao da je delo otkriveno. Ako je lice oslobođeno od kazne u ovom slučaju,

⁸⁵ D. Derenčinović, *Kazneno djelo davanja mita u hrvatskom i uporednom kaznenom zakonodavstvu i sudskoj praksi*, Hrvatska pravna revija, Zagreb, broj 3/2001. godine, str. 56–68; Š. Pavlović, *Novo uređenje kaznenih djela davanja i primanja mita u gospodarskom poslovanju*, Pravo u gospodarstvu, Zagreb, broj 5/2004. godine, str. 79–93.

⁸⁶ D. Derenčinović, *Usklađivanje hrvatskog zakonodavstva sa Konvencijom UN protiv korupcije*, Pravo i porezi, Zagreb, broj 11/2004. godine, str. 32–35.

⁸⁷ D. Novosel, *Posebnosti Zakona o Uredu za suzbijanje korupcije i organizovanog kriminala*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, broj 2/2001. godine, str. 41–83; D. Novosel, *Kaznenopravni aspekti i dometi Zakona o Uredu za suzbijanje korupcije i organizovanog kriminaliteta*, Hrvatska pravna revija, Zagreb, broj 5/2001. godine, str. 122–134.

⁸⁸ Š. Pavlović, *Novo uređenje kaznenih djela davanja i primanja mita u gospodarskom poslovanju*, Pravo u gospodarstvu, Zagreb, broj 5/2004. godine, str. 79–93.

⁸⁹ G. Mišić, *Kaznena djela protiv službene dužnosti – poseban osvrt na korupcijska kaznena djela*, Hrvatska pravna revija, Zagreb, broj 10/2005. godine, str. 82–95.

predmeti poklona ili vrednosti koje predstavljaju drugu korist koju je on dao kao mito mogu mu se vratiti.

9. Izrael

Krivični zakonik Republike Izrael⁹⁰ iz 1977. godine u glavi pet pod nazivom: „Krivična dela korupcije” poznaje više krivičnih dela ove vrste.

U članu 290. predviđeno je krivično delo: „Primanje mita” za koje je propisana kazna zatvora do sedam godina sa ili bez novčane kazne u iznosu do 10.000 funti. Ovo delo čini javni službenik ili drugo zaposleno lice u nekom organu koji vrši javnu službu koje uzme (primi) mito za preduzimanje radnje koja je povezana sa njegovom službom (za preduzetu ili propuštenu službenu radnju u granicama njegovog ovlašćenja).

„Davanje mita” ili aktivno podmićivanje je krivično delo predviđeno u članu 291. ovog Zakonika. Za ovo krivično delo je propisana polovina one kazne koja je propisana za delo primanja mita – dakle polovina kazne, kazna zatvora do sedam godina sa ili bez novčane kazne u iznosu do 10.0000 funti. Ovo delo se sastoji u davanju mita nekom službenom ili drugom licu koje je zaposleno u organu koje vrši javnu službu.

U članu 292. pod nazivom: „Podmićivanje u vezi sa takmičenjem” predviđeno je krivično delo koje čini lice koje daje ili prima mito u nameri da utiče na održavanje, rok ili rezultate sportskog ili drugog takmičenja za čije je održavanje i rezultat zainteresovana javnost. Ovde je, dakle, inkriminisano i aktivno i pasivno podmićivanje kojim se na nezakoniti način utiče na održavanje, tok ili rezultate nekog javnog (bilo kod sportskog, muzičkog, filmskog ili drugog) takmičenja, konkursa, tendera, aukcije i sl. Za ovo je delo propisana kazna zatvora do tri godine.

I konačno, u članu 294. Krivični zakonik Republike Izrael pod nazivom: „Modaliteti podmićivanja” se preciziraju inkriminacije primanja i davanja mita. Tako se određuje da se kao mito smatra: 1) novac, novčana vrednost, usluga ili svaka druga korist, 2) ako je takva korist data za činjenje, nečinjenje ili odlaganje, brzanje ili kašnjenje u vezi sa nekom radnjom ili radi diskriminacije ili favorizovanja drugog lica ili je korist data za poseban akt ili da bi se dobio povoljniji tretman ili se korist daje za činjenje lica ili njegov uticaj na činjenje drugog lica ili se korist daje lično ili posredstvom drugog lica ili se ona daje direktno licu koje je uzima ili preko drugog lica ili se korist daje unapred ili posle obavljene radnje.

⁹⁰ *Laws of State of Israel*, Special volume, Penal law, Jerusalem, 1977. godine, str. 79–80.

U članu 294. pod nazivom: „Druge odredbe” određena je odgovornost i kažnjivost za pokušaj podmićivanja (dakle pokušaj je izjednačen sa svršenim krivičnim delom). Naime, lice koje nudi, moli, traži ili ugovara mito čak i ako nema odgovora sa druge strane, će biti tretirano kao lice koje odgovara za podmićivanje (bilo u vidu davanja ili primanja mita).

10. Kina

Krivični zakonik NR Kine⁹¹ u osmom odeljku propisuje krivičnu odgovornost i kažnjivost za više „neimenovanih” krivičnih dela korupcije.

Prvo delo ove vrste „Primanje mita” je predviđeno u odredbi člana 385. Delo čini državni službenik koji primi bilo kakav novac, predmete ili drugu pogodnost (korist) od drugog lica kako bi mu pribavio pogodniji položaj ili pribavio kakvu korist od državne imovine. Za isto delo odgovara i državni službenik koji u ekonomskim operacijama pribavi za sebe kakvu korist kršenjem pravila državne službe.

U članu 386. je predviđeno kažnjavanje za izvršenje težih oblika krivičnih dela korupcije koja su preduzeta pod sledećim okolnostima:

a) ako je prouzrokovana šteta u iznosu preko 100.000 juana, propisana je kazna zatvora do deset godina ili doživotni zatvor uz moguće izricanje kazne konfiskacije imovine. U posebno teškim slučajevianm propisana je smrtna kazna uz obavezno izricanje kazne konfiskacije imovine,

b) ako je prouzrokovana šteta između 50.0000 i 100.000 juana, propisana je kazna zatvora do najviše pet godina uz moguće izricanje kazne konfiskacije imovine. U posebno teškim slučajeviam i za ovo delo se može izreći kazna doživotnog zatvora uz kaznu konfiskacije imovine,

c) ako je prouzrokovana šteta između 5.000 i 50.0000 juana, propisana je kazna zatvora od jedne do sedam godina. U posebno teškim slučajevima izvršenja ovog dela, učiniocu se može izreći kazna zatvora od sedam do deset godina i

d) ako je prouzrokovana šteta u iznosu do 5.000 juana, propisana je kazna zatvora do dve godine.

U članu 387. Krivičnog zakonika Kine predviđeno je da krivično delo primanja mita mogu da učine državni službenici u državnim organima, državnim preduzećima, velikim organizacijama koji ilegalno prime novac, predmete ili drugu pogodnost od drugih lica. Za ovo je delo propisana novčana kazna i kazna zatvora do pet godina.

⁹¹ C. D. Paglee, *Chinese Criminal law*, Peking, 1997. godine, str. 68–69.

Državni službenici koji zloupotrebe poverenje službe da ilegalno povećaju, zahtevaju ili prihvate deo imovine ili prihoda korišćenjem službene dužnosti, mesta ili položaja, odgovaraju za krivično delo primanja mita koje je predviđeno u članu 388. ovog zakonika.

U odredbi člana 389. predviđen je oblik primanja mita u privrednom poslovanju. Radi se o primanju državnog službenika imovine drugog lica kako bi korišćenjem poverenja planirao izvršenje neke radnje u okviru službene dužnosti. Na sličan način je kažnjivo i postupanje državnog službenika koji u ekonomskim aktivnostima primi deo imovine ili druge pogodnosti kako bi zloupotrebio poverenje službe ili se koristio iznudom.

U članu 390. predviđeno je krivično delo davanja i nuđenja mita. Za ovo je delo propisana kazna zatvora najviše do pet godina. Ako je pak delo izvršeno pod teškim okolnostima ili je njime prouzrokovana velika šteta po državne interese, postoji teži oblik ovog dela za koji je propisana kazna zatvora od pet do deset godina. No, za najteže oblike ovog krivičnog dela koji su izvršeni pod naročito otežavajućim okolnostima, propisana je kazna zatvora najmanje deset godina ili kazna doživotnog zatvora uz moguće izricanje kazne konfiskacije imovine.

11. Litvanija

Krivični zakonik Republike Litvanije⁹² iz 1998. godine, u glavi dvadeset četvrtoj, u grupi krivičnih dela protiv autoriteta državne službe predviđa više krivičnih dela korupcije.

Prvo delo korupcije je inkriminisano u odredbi člana 320. To je delo: „Primanje mita”. Osnovni oblik ovog dela čini lice koje primi mito (ilegalnu imovinu, predmet ili drugu pogodnost) lično ili preko posrednika da u okviru službene dužnosti izvrši ili ne izvrši službenu radnju. Za ovo je delo predviđena kazna zatvora do osam godina sa ili bez konfiskacije imovine.

Ako se radi o licu koje je prethodno izvršilo isto delo ili je pak preduzeatom radnjom prouzrokovana šteta velikih razmera ili se radi o licima koja su se udružila radi primanja mita, tada postoji teži oblik krivičnog dela primanja mita za koje je propisana kazna zatvora od tri do deset godina sa izricanjem kazne konfiskacije imovine.

Najteži oblik ovog dela za koji je propisana kazna zatvora od osam do petnaest godina uz obavezno izricanje kazne konfiskacije imovine postoji ako se više lica udružilo da iznude mito ili je delo izvršeno po prethodnom dogovoru ili je delo izvršeno od strane državnog službenika na naročito odgovornoj dužnosti.

⁹² *The Criminal law of the Republic of Latvia*, Tulkošanas centre, Riga, 2000. godine, str. 97–98.

U članu 321. je predviđeno delo pod nazivom: „Nezakonito prisvajanje mita”. Delo čini lice koje nezakonito primi mito da u okviru svoje službene dužnosti nezakonito ostvari prava drugom licu. Za ovo je delo propisana kazna zatvora do četiri godine ili novčana kazna najviše do 100 minimalnih mesečnih iznosa. Drugi oblik ovog dela čini lice koje nezakonito prihvati mito da u okviru druge službene dužnosti nezakonito ostvari prava drugom licu. Za ovo je pak delo propisana kazna zatvora do šest godina.

U članu 322. Krivičnog zakonika Litvanije je propisano krivično delo posredovanja u podmićivanju. Ovde nije kažnjivo samo primanje ili davanje mita, već preduzimanje saučesničke radnje – delatnosti kojima se povezuju davalac i primalac mita. Za ovo je delo propisana kazna zatvora najduže do šest godina. Teži oblik ovog dela za koji je propisana kazna zatvora od tri do deset godina sa ili bez konfiskacije imovine postoji ako je radnja izvršenja preduzeta ponovljeno ili od strane državnog službenika. Način izvršenja dela u povratu i svojstvo učinioca dela – svojstvo državnog službenika, predstavljaju kvalifikatorne okolnosti za koje zakonik propisuje strože kažnjavanje.

Poslednje krivično delo korupcije u Litvanskom krivičnom zakoniku pod nazivom: „Davanje mita” predviđeno je u članu 323. Delo čini lice koje lično ili preko posrednika dâ mito, poklon, predmete ili drugu korist službenom licu da u okviru svog službenog položaja izvrši ili propusti da izvrši neku službenu radnju. Za ovo je delo propisana kazna zatvora do šest godina.

Teži oblik ovog dela za koji je propisana kazna zatvora od pet do dvanaest godina sa ili bez konfiskacije imovine postoji ako je radnja izvršenja preduzeta ponovljeno ili od strane državnog službenika. Način izvršenja dela u povratu i svojstvo učinioca dela – svojstvo državnog službenika, predstavljaju kvalifikatorne okolnosti za koje zakonik propisuje strože kažnjavanje.

U članu 324. su predviđeni slučajevi oslobođenja od krivične odgovornosti (a time i od kazne) davaoca mita i posrednika u podmićivanju. Ovu mogućnost mogu da koriste lica koja su dala mito pod prinudom (iznudom) pod uslovom da su prijavila svoje delo nadležnim državnim organima. Mito je iznuđeno u slučaju ako je visina datog mita u srazmeri sa težinom protivpravnosti po prava i slobode prinuđenog lica.

12. Makedonija

Krivični zakonik Republike Makedonije⁹³ donet 1996. godine u glavi tri-deset, u grupi krivičnih dela protiv službene dužnosti predviđa krivična dela korupcije. To su: 1) primanje mita u članu 357. KZ RM i 2) davanje mita u članu 358. KZ RM.

⁹³ *Службен весник на Република Македонија*, број 37/96.

1) Primanje mita je prvo korupcijsko krivično delo koje se sastoji u zahtevanju ili primanju poklona ili kakve druge koristi ili u primanju obećanja poklona ili kakve druge koristi, od strane službenog ili odgovornog lica da u okviru svog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši, ili da ne izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši odnosno da izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši ili da ne izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši, kao i u zahtevanju ili primanju poklona ili kakve druge koristi posle izvršenja ili neizvršenja neke od službenih radnji, a u vezi sa njima.

Delo primanja mita ili pasivno podmićivanje se javlja u tri oblika i to: 1) pravo pasivno podmićivanje, 2) nepravo pasivno podmićivanje i 3) naknadno podmićivanje. Pravo pasivno podmićivanje postoji kad službeno ili odgovorno lice zahteva ili primi poklon ili kakvu drugu korist, ili primi obećanje poklona ili kakve koristi da u okviru svog službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo izvršiti ili da ne izvrši službenu radnju koju bi moralo izvršiti. Nepravo pasivno podmićivanje postoji kad službeno ili odgovorno lice zahteva ili primi poklon ili kakvu korist ili primi obećanje poklona ili kakve koristi da u okviru svog službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju bi moralo izvršiti ili da ne izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši. Naknadno podmićivanje postoji kad službeno ili odgovorno lice zahteva ili prima poklon ili kakvu korist posle izvršenja službene radnje koju nije smelo da vrši odnosno koju je bilo dužno da izvrši ili posle neizvršenja radnje koja se morala izvršiti, odnosno koja se nije smela izvršiti, a u vezi sa njom.

Za prvi oblik krivičnog dela pasivnog podmićivanja je propisana kazna zatvora od jedne do deset godina, za drugi oblik dela kazna zatvora od šest meseci do pet godina, dok je za treći oblik krivičnog dela primanja poklona i drugih oblika koristi propisana kazna zatvora od tri meseca do tri godine. Primljeni poklon i imovinska korist stečena primanjem mita se obavezno oduzimaju merom bezbednosti oduzimanja predmeta.

2) Drugo krivično delo korupcije u krivičnom pravu Republike Makedonije pod nazivom: „Davanje mita” iz člana 358. KZ RM se sastoji u davanju ili obećanju poklona ili kakve druge koristi službenom ili odgovornom licu, da u okviru svog službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši ili da ne izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši, odnosno da izvrši radnju koju bi moralo da izvrši ili ne izvrši radnju koju ne bi smelo da izvrši, kao i u posredovanju pri podmićivanju u bilo kom od ovih oblika.

Delo davanja mita (potkupa) ili aktivno podmićivanje se javlja u tri oblika: 1) pravo aktivno podmićivanje, 2) nepravo aktivno podmićivanje i 3) posredovanje u davanju mita. Pravo aktivno podmićivanje je davanje ili obećanje poklona ili kakve druge koristi službenom ili odgovornom licu da u okviru službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši ili da ne izvrši radnju koju bi moralo da izvrši. To je podmićivanje na nezakonitu rad-

nju. Nepravo aktivno podmićivanje je davanje ili obećanje poklona ili kakve druge koristi službenom ili odgovornom licu da u okviru službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši ili da ne izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši. Posredovanje u davanju mita je preduzimanje delatnosti da se doprinese da poklon ili neka druga korist bude data službenom ili odgovornom licu ili da mu bude obećana.

Za pravo aktivno podmićivanje propisana je kazna zatvora od šest meseci do pet godina, za nepravo aktivno podmićivanje je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine, a za posredovanje u davanju mita za nezakonito izvršenje radnje kazna zatvora od šest meseci do pet godina odnosno novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine za posredovanje u izvršenju zakonite službene radnje. Predmeti poklona i imovinska korist se obavezno oduzimaju primenom mere bezbednosti oduzimanja predmeta.

Zakon predviđa i mogućnost oslobođenja od kazne učinioca dela pod sledećim uslovima: 1) da je poklon dat na zahtev službenog ili odgovornog lica i 2) da je davalac poklona prijavio delo pre njegovog otkrivanja. Ako je lice oslobođeno kazne predmeti poklona ili vrednosti koje predstavljaju drugu korist koju je on dao kao mito mogu mu se vratiti.

13. Nemačka

Nemački krivični zakonik⁹⁴ u dvadeset devetom poglavlju pod nazivom: „Krivična dela učinjena u službi” poznaje više krivičnih dela korupcije⁹⁵ koja zapravo predstavljaju različite oblike i vidove zloupotrebe službenog položaja ili ovlašćenja. To su sledeća krivična dela:

- 1) primanje koristi u članu 331,
- 2) primanje mita (ili podmitljivost) u članu 332,
- 3) davanje koristi u članu 333. i
- 4) davanje mita ili podmićivanje u članu 334.

Primanje koristi je prvo korupcijsko krivično delo predviđeno u odredbi člana 331. Krivičnog zakonika Nemačke. Delo ima osnovni, teži i lakši oblik ispoljavanja. Osnovni oblik dela za koji je propisana kazna zatvora do dve godine ili novčana kazna postoji kada službeno lice ili lice sa posebnim ovlašćenjima u javnoj službi zahteva ili primi korist ili obećanje koristi kao protivuslugu za preduzetu službenu radnju ili službenu radnju koju tek treba da preduzme⁹⁶.

⁹⁴ U. Ebert, *Strafgesetzbuch*, Heidelberg, 1993. godine, str. 289–293.

⁹⁵ H. J. Fatkinhauer, *Korupcija u Nemačkoj*, Izbor, Zagreb, broj 2–3/1995. godine, str. 198–206.

⁹⁶ W. Schaubensteiner, *Suzbijanje delikvencije korupcije*, Izbor, Zagreb, broj 3/1994. godine, str. 257–271.

Teži oblik ovog dela je kvalifikovan svojstvom učinioaca. Ovaj teži oblik dela postoji kada radnju zahtevanja ili primanja koristi ili obećanja koristi preduzme sudija ili izabrani sudija (dakle lice sa posebnim ličnim svojstvom) za preduzetu sudsku radnju ili sudsku radnju koju tek treba da preduzme. Prema izričitoj zakonskoj odredbi i pokušaj ovog dela je kažnjiv.

No, Krivični zakonik predviđa kod ovog dela i poseban osnov za oslobođenje od kažnjivosti (dakle osnov koji isključuje postojanje krivičnog dela). Naime, ovako preduzete radnje službenog lica (uključujući i sudiju i izabranog sudiju) nisu kažnjive u dva slučaja: 1) ako je nadležni organ vlasti u okviru svojih ovlašćenja unapred odobrio primanje koristi od strane službenog lica i 2) ako je službeno lice bez odlaganja ponudu (obećanje) da poklon (korist) sledi prijavio nadležnom organu koji je potom i odobrio njegovo prihvatanje.

U članu 332. Krivični zakonik Nemačke određuje kažnjivost za delo: „Primanje mita”. Delo čini službeno lice ili lice sa posebnim ovlašćenjima u javnoj službi koje zahteva, dozvoljava da mu se obeća ili primi korist kao protivuslugu za preduzetu službenu radnju ili službenu radnju koju tek treba da preduzme čime povredi ili ugrozi svoju zakonsku obavezu.

Radnja izvršenja ovog dela je alternativno određena kao: a) zahtevanje (traženje), b) dozvoljavanje (prihvatanje) obećanja ili c) primanje (faktička vlast) koristi (u vidu novca, predmeta, poklona ili druge imovinske koristi). Cilj primanja mita je upravo preduzimanje ili propuštanje službene radnje. Učinilac ovog dela je prihvatio protivuslugu u smislu ovog krivičnog dela kada je pokazao spremnost da pri preduzimanju svoje službene radnje: 1) povredi svoje obaveze ili 2) prilikom ocene i razmatranja opravdanosti službene radnje dozvoljava da bude pod uticajem koristi koju je tražio, primio ili prihvatio njeno obećanje. Posledica dela je dvojako određena kao: povreda ili kao ugrožavanje (konkretna opasnost) zakonske obaveze. Kao učinilac ovog dela može da se javi svako službeno lice ili lice sa posebnim ovlašćenjima u javnoj upravi. Za ovo je delo propisana kazna zatvora od šest meseci do pet godina.

Lakši oblik ovog dela je kažnjiv zatvorom do tri godine ili novčanom kaznom. Prema izričitoj zakonskoj odredbi i pokušaj ovog dela je kažnjiv.

Teži oblik dela za koji je propisana kazna zatvora od jedne do deset godina (odnosno kazna zatvora od šest meseci do pet godina u lakšem slučaju pri čemu zakonik ne određuje kada je krivično delo dobilo lak vid, već to predstavlja faktičko pitanje koje sudsko veće mora da reši u svakom konkretnom slučaju) čini sudija ili izabrani sudija (dakle subjekt sa posebnim ličnim svojstvom) koji zahteva, dozvoljava obećanje ili prima korist kako bi u vršenju sudijske funkcije preduzeo ili trebalo da preduzme sudijsku radnju čime se povredi ili bi se mogla povrediti sudijska dužnost.

„Davanje koristi” je sledeće korupcijsko krivično delo čija su obeležja i karakteristike određene u članu 333. I ovo krivično delo ima više oblika ispoljavanja.

Osnovni oblik dela za koji je propisana kazna zatvora do dve godine ili novčana kazna postoji u slučaju nuđenja, obećanja ili davanja koristi službenom licu ili licu sa posebnim ovlašćenjima u javnoj službi ili vojnom licu kao protivuslugu za preduzimanje službene radnje koju tek treba da preduzme, a čije je izvršenje u oblasti njegove diskrecione ocene. Radnja je ovog oblika dela alternativno određena kao: nuđenje, obećanje ili davanje koristi, neposredno ili posredno. Za postojanje dela je bitno da se korist bilo koje vrste (ali imovinskog karaktera) daje službenom licu, licu sa posebnim ovlašćenjima ili vojnom licu. Ovo delo postoji samo u slučaju podmićivanja službenog ili vojnog lica prilikom diskrecionog odlučivanja kod preduzimanja službenih radnji.

Teži oblik ovog dela za koji je propisana kazna zatvora do tri godine ili novčana kazna postoji kada se korist nudi, obeća ili daje sudiji ili izabranom sudiji kao protivusluga za preduzimanje buduće sudijske radnje. Kvalifikatornu okolnost za koju zakonik propisuje strože kažnjavanje predstavlja svojstvo primaoca mita.

Lakši oblik krivičnog dela za čije postojanje zakonodavac dozvoljava isključenje kažnjivosti (pa time i nekažnjavanje) postoji ako je mito primljeno od strane primaoca po unapred datom odobrenju nadležnog državnog organa ili ako je primalac mita bez odlaganja prijavio ponudu (obećanje) mita, pa je nadležni organ dozvolio njegovo prihvatanje.

Poslednje korupcijsko krivično delo shodno odredbama Nemačkog krivičnog zakonika je predviđeno u članu 334. Ovo delo nosi naziv: „Davanje mita”.

Osnovni oblik davanja mita (aktivnog podmićivanja) ima dva vida ispoljavanja. Prvi vid ovog krivičnog dela za koji je propisana kazna zatvora od tri meseca do pet godina (a u lakšem slučaju kazna zatvora do dve godine ili novčana kazna) čini lice koje nudi, obećava ili daje korist službenom licu ili licu sa posebnim ovlašćenjima u javnoj službi ili vojnom licu kao protivuslugu za preduzetu službenu radnju ili službenu radnju koju tek treba da preduzme čime se povredi ili se može povrediti službena obaveza. Radnja je ovog oblika dela alternativno određena kao nuđenje, obećanje ili davanje, neposredno ili posredno kakve koristi. Za postojanje dela je bitno da se korist bilo koje vrste (ali imovinskog karaktera) daje, nudi ili obećava službenom licu, licu sa posebnim ovlašćenjima ili vojnom licu. Posledica dela je dvojako alternativno određena i to: a) kao povreda ili kao ugrožavanje (mogućnost povrede u vidu konkretne opasnosti) po službenu dužnost primaoca mita.

Drugi vid ovog krivičnog dela postoji kada se korist nudi, obećava ili daje sudiji ili izabranom sudiji kao protivusluga za: a) preduzetu sudijsku radnju kojom se povređuje sudijska dužnost i b) za sudijsku radnju koju tek treba

preduzeti, a kojom bi se povredila sudijska obaveza. Za ovo je delo propisana kazna zatvora od tri meseca do pet godina.

Prema izričitoj zakonskoj odredbi pokušaj izvršenja krivičnog dela davanja mita je takođe kažnjiv.

14. Ruska Federacija

Krivični zakonik Ruske Federacije⁹⁷ donet je 1996. godine. On na znatno drugačijim osnovama uređuje materiju krivičnog prava u odnosu na ranije krivično zakonodavstvo SSSR-a. Ovaj zakonik u glavi trideset, u grupi krivičnih dela protiv državne vlasti, interesa državne službe i službe u organima lokalne samouprave poznaje dva krivična dela korupcije. To su: 1) primanje mita u članu 290. KZ RF i 2) davanje mita u članu 291. KZ RF⁹⁸.

1) Primanje mita ima dva osnovna i dva teža oblika ispoljavanja. Osnovno delo čini službeno lice koje lično ili preko posrednika primi novac, hartije od vrednosti, drugu imovinu ili korist imovinskog karaktera kako bi nešto učinio ili propustio da učini u okviru službenog ovlašćenja ili položaja u korist davaoca mita ili drugog lica koje ga predstavlja. Za ovo je delo propisana: a) novčana kazna u iznosu od 700 do 1.000 minimalnih iznosa cene rada, ličnog dohotka ili drugog dohotka osuđenog lica za vreme od sedam meseci do jedne godine i b) kazna zatvora do pet godina uz lišenje prava na bavljenje određenom dužnošću ili delatnošću za vreme do tri godine.

Ako službeno lice primi mito, neposredno ili posredno, kako bi izvršilo nezakonitu službenu radnju (pravo pasivno podmićivanje) tada postoji drugi osnovni oblik ovog dela za koji je propisana kazna zatvora od tri do sedam godina uz lišenje prava na bavljenje određenom dužnošću ili delatnošću za vreme do tri godine.

Delo primanja mita ima dva teža oblika ispoljavanja. Prvi teži oblik primanja mita za koji je propisana kazna zatvora od pet do deset godina uz lišenje prava na bavljenje određenom dužnošću ili delatnošću za vreme do tri godine postoji u slučaju ako je radnju primanja mita preduzelo lice sa posebnim ličnim svojstvom – lice koje se nalazi na državnoj službi u organu ili subjektu Ruske Federacije ili od strane starešine organa lokalne samouprave. Dakle, ovde je svojstvo učinioca dela, kvalifikatorna okolnost za koju zakonik propisuje strože kažnjavanje.

Najteži oblik pasivnog podmićivanja postoji ako je radnja primanja mita preduzeta u sledećim slučajevima: 1) od strane grupe lica uz prethodni dugo-

⁹⁷ J. И. Скуратов, В. М. Лебедев, *Комментарии к Уголовному кодексу в Российской Федерации*, Норма, Москва, 1996. године, стр. 289–291.

⁹⁸ И. Федосова, Т. Скуратова, *Уголовный кодекс Российской Федерации*, Москва, 2005. године, стр. 210–211.

vor ili od strane organizovane grupe, 2) višestruko, 3) iznudom mita ili 4) u velikom obimu – a ovaj obim postoji ako vrednost novca, hartija od vrednosti, druge imovine ili imovinske koristi prelazi iznos od tri stotine minimalnih iznosa cene rada. Za ovo je delo propisana kazna zatvora od sedam do dvanaest godina sa ili bez konfiskacije imovine.

2) Davanje mita je drugo korupcijsko krivično delo predviđeno u članu 291. Krivičnog zakonika Ruske Federacije. I ovo delo ima više oblika ispoljavanja. Osnovni oblik dela se sastoji u davanju mita službenom licu, lično ili preko posrednika bez obzira u čemu se mito sastoji i u kom cilju je dat. Za ovo su delo propisane različite kazne i to: a) novčana kazna u iznosu od 200 do 500 minimalnih iznosa cene rada, ličnog dohotka ili drugog dohotka osuđenog lica za vreme od dva do pet meseci, b) kazna popravnog rada u trajanju od jedne do dve godine, c) kazna izolacije u trajanju od tri do šest meseci ili d) kazna zatvora u trajanju do tri godine.

Drugi, teži oblik krivičnog dela davanja mita za koji je propisana novčana kazna u iznosu od 700 do 1.000 minimalnih iznosa cene rada, ličnog dohotka ili drugog dohotka osuđenog lica za vreme od sedam meseci do jedne godine ili kazna zatvora do osam godina postoji ako je mito dato službenom licu u dva slučaja: 1) da izvrši očigledno nezakonitu službenu radnju ili 2) ako je mito dato višestruko.

No, učinilac krivičnog dela davanja mita se može osloboditi od krivične odgovornosti (pa time i od kažnjavanja) ako je do davanja mita došlo iznudom od strane službenog lica ili ako je učinilac dela dobrovoljno prijavio učinjeno delo organu krivičnog gonjenja.

15. Slovenija

Krivični (Kazenski) zakonik Republike Slovenije⁹⁹ sa izmenama i dopunama iz 1999. godine u glavi dvadeset šest, u grupi krivičnih dela protiv službene dužnosti i javnih ovlašćenja, predviđa „klasična” krivična dela korupcije. To su: 1) primanje mita (jemanje podkupnine) u članu 267. KZ RS i 2) davanje mita (dajanje podkupnine) u članu 268. KZ RS.

1) Primanje mita je prvo krivično delo korupcije koje se sastoji u zahtevanju ili primanju poklona ili kakve druge koristi ili u primanju obećanja poklona ili kakve druge koristi, od strane službenog ili odgovornog lica da u okviru svog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši, ili da ne izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši odnosno da izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši ili da ne izvrši službenu radnju koju ne bi

⁹⁹ Uradni list Republike Slovenije broj: 63/94, 23/99, 40/2004 i 95/2004.

smelo da izvrši, kao i u zahtevanju ili primanju poklona ili kakve druge koristi posle izvršenja ili neizvršenja neke od službenih radnji, a u vezi sa njima¹⁰⁰.

Delo primanja mita ili pasivno podmićivanje se javlja u tri oblika i to: 1) pravo pasivno podmićivanje, 2) nepravo pasivno podmićivanje i 3) naknadno podmićivanje. Pravo pasivno podmićivanje postoji kad službeno ili odgovorno lice zahteva ili primi poklon ili kakvu drugu korist, ili primi obećanje poklona ili kakve koristi da u okviru svog službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo izvršiti ili da ne izvrši službenu radnju koju bi moralo izvršiti. Nepravo pasivno podmićivanje postoji kad službeno ili odgovorno lice zahteva ili primi poklon ili kakvu korist ili primi obećanje poklona ili kakve koristi da u okviru svog službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju bi moralo izvršiti ili da ne izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši. Naknadno podmićivanje postoji kad službeno ili odgovorno lice zahteva ili prima poklon ili kakvu korist posle izvršenja službene radnje koju nije smelo da vrši odnosno koju je bilo dužno da izvrši ili posle neizvršenja radnje koja se morala izvršiti, odnosno koja se nije smela izvršiti, a u vezi sa njom.

Za prvi oblik ovog dela je propisana kazna zatvora od jedne do pet godina, za drugi oblik dela kazna zatvora do tri godine, dok je za treći oblik krivičnog dela primanja mita (naknadno podmićivanje) propisana novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine. Primljeni poklon i imovinska korist stečena primanjem mita se obavezno oduzimaju merom bezbednosti oduzimanja predmeta.

2) Drugo krivično delo korupcije u krivičnom pravu Republike Slovenije pod nazivom: „Davanje mita” je predviđeno u članu 268. KZ RS. Delo se sastoji u davanju, pokušaju davanja ili obećanju poklona ili kakve druge koristi službenom ili odgovornom licu, da u okviru svog službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši ili da ne izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši, odnosno da izvrši radnju koju bi moralo da izvrši ili ne izvrši radnju koju ne bi smelo da izvrši, kao i u posredovanju pri podmićivanju u bilo kom od ovih oblika¹⁰¹.

Delo davanja mita ili aktivno podmićivanje se javlja u tri oblika: 1) pravo aktivno podmićivanje, 2) nepravo aktivno podmićivanje i 3) posredovanje u davanju mita. Pravo aktivno podmićivanje je davanje, pokušaj davanja ili obećanje poklona ili kakve druge koristi službenom ili odgovornom licu da u okviru službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši ili da ne izvrši radnju koju bi moralo da izvrši. To je podmićivanje na neza-

¹⁰⁰ *Kazenski zakonik z uvodnimi pojasnili* B. Penka in K. Stroliga, Ljubljana, 1999. godine, str. 200–201.

¹⁰¹ M. Deisinger, *Kazenski zakonik s komentarjem, Posebni del*, Ljubljana, 2001. godine, str. 279.

konitu radnju. Nepravo aktivno podmićivanje je davanje, pokušaj davanja ili obećanje poklona ili kakve druge koristi službenom ili odgovornom licu da u okviru službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši ili da ne izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši. Posredovanje u davanju mita je preduzimanje delatnosti da se doprinese da poklon ili neka druga korist bude data službenom ili odgovornom licu ili da mu bude obećana.

Za pravo aktivno podmićivanje propisana je kazna zatvora do tri godine, za nepravo aktivno podmićivanje je propisana kazna zatvora do jedne godine, dok je za posredovanje u davanju mita na nezakonito izvršenje radnje propisana kazna zatvora do tri godine odnosno kazna zatvora do jedne godine za posredovanje u podmićivanju na zakonito izvršenje službene radnje. Predmeti poklona i imovinska korist se obavezno oduzimaju primenom mere bezbednosti oduzimanja predmeta.

Lakši oblik krivičnog dela davanja mita za koji zakonik predviđa mogućnost oslobođenja od kazne učinioca dela postoji ako su ispunjeni kumulativni sledeći uslovi: 1) da je poklon dat na zahtev službenog ili odgovornog lica i 2) da je davalac poklona prijavio delo nadležnim državnim organima pre njegovog otkrivanja ili pre nego što je saznao da je delo otkriveno. Ako je lice oslobođeno kazne predmeti poklona ili vrednosti koje predstavljaju drugu korist koju je on dao kao mito mogu mu se vratiti.

16. Tadžikistan

Krivični zakonik Republike Tadžikistan¹⁰² u glavi 30, u grupi krivičnih dela protiv državne vlasti i značaja javne službe predviđa više krivičnih dela korupcije.

Prvo korupcijsko krivično delo prema ovom zakonskom tekstu predviđeno je u članu 319. pod nazivom: „Uzimanje mita”. Delo se sastoji u uzimanju mita (novca, predmeta, druge imovine ili imovinske koristi) od strane službenog lica da u okviru službenih ovlašćenja i autoriteta javne vlasti nešto učini ili propusti da učini kao zamenu za opšte pokroviteljstvo. Za ovo delo nepravog podmićivanja je propisana kazna zatvora do pet godina. Ista kazna je propisana i za drugi osnovni oblik ovog dela koji se sastoji u uzimanju mita od strane službenog lica da u okviru svoje službene dužnosti preduzme nezakonitu radnju. Ovo je oblik pravog pasivnog podmićivanja.

Kada je radnju izvršenja – uzimanje mita – preduzelo službeno lice koje obavlja službenu dužnost u organu Republike Tadžikistan ili koje obavlja ulo-

¹⁰² *Criminal code of the Republic of Tajikistan*, Official text, Dushambe, 2002. godine, str. 130–131.

gu starešine lokalne samouprave, postoji teži, kvalifikovani oblik dela za koji je propisana kazna zatvora od pet do deset godina uz istovremeno oduzimanje prava, dužnosti ili delatnosti za vreme do tri godine.

Najteži oblik krivičnog dela uzimanja mita za koji je propisana kazna zatvora od sedam do petnaest godina uz istovremeno oduzimanje prava, dužnosti ili delatnosti za vreme do pet godina postoji u sledećim slučajevima:

- a) ako je radnja izvršenja preduzeta ponovljeno,
- b) ako je radnja izvršenja preduzeta od strane grupe lica u strogoj tajnosti (zavera) ili od strane organizovane grupe,
- c) ako je radnja izvršenja preduzeta iznuđivanjem mita i
- d) kada se mito odnosi na veliku vrednost ili veliki novčani iznos.

Drugo krivično delo korupcije pod nazivom: „Davanje mita” je predviđeno u članu 320. Krivičnog zakonika Republike Tadžikistan. I ovo delo ima više oblika ispoljavanja – osnovni i teži oblik. Osnovni oblik ovog krivičnog dela za koji je propisana kazna zatvora od pet do deset godina uz kaznu konfiskacije imovine postoji u slučaju davanja mita službenom licu lično ili posredno. Teži oblik ovog dela postoji kada je mito dato službenom licu radi izvršenja namerno (smišljeno) nezakonite radnje ili ponovljeno (dakle u povratu). Za ovo je delo propisana kazna zatvora od deset do petnaest godina uz obavezno izricanje kazne konfiskacije imovine.

U članu 321. propisano je poslednje korupcijsko krivično delo pod nazivom: „Podstrekavanje (provokacija) na korupciju”. Delo se sastoji u pokušaju davanja novca, predmeta, imovine ili druge imovinske koristi sa ciljem stvaranja odluke drugog lica o uzimanju mita. Za ovo je delo propisana kazna zatvora od pet do deset godina uz kaznu konfiskacije imovine.

17. Švedska

Švedski krivični zakonik iz 1962. godine sa izmenama i dopunama do 1999. godine¹⁰³ u dva poglavlja predviđa krivična dela korupcije.

U poglavlju 17. pod nazivom: „Krivična dela protiv javne vlasti” u delu 7, predviđeno je krivično delo koje se može nazvati davanje mita. Delo se sastoji u davanju, obećanju ili nudenju mita ili druge nagrade zaposlenom ili drugom licu da postupi u službenoj dužnosti na određeni način. Za ovo je delo propisana novčana kazna ili kazna zatvora do dve godine.

U poglavlju 20. Švedskog krivičnog zakonika pod nazivom: „Zloupotreba službene dužnosti”, u delu 2. je predviđeno krivično delo primanja mita. Ovo delo čini zaposleno lice koje dobije, primi obećanje ili zatraži mito ili

¹⁰³ N. Bishop, *The Swedish Penal code*, Stockholm, 1999. godine, str. 76–79.

drugu nagradu za izvođenje ili neizvođenje određene radnje u okviru službene dužnosti. Za ovo je delo propisana novčana kazna ili kazna zatvora do dve godine. Ako je radnja primanja mita učinjena pre izdavanja dozvole ili odobrenja od strane zaposlenog lica, radi se o težem obliku ovog dela za koji je propisana kazna zatvora do šest godina.

Kao zaposleno lice u smislu učinioca krivičnih dela korupcije smatraju se prema izričitom zakonskom tekstu:

- a) član direkcije, administracije upravnog odbora, ili druge državne agencije, okruga, lokalne samouprave, udruženja ili lokalne vlasti, parohije, religijskog ureda ili zavoda za socijalno osiguranje,
- b) lice čije je zanimanje primena propisa,
- c) pripadnik oružanih snaga,
- d) lice koje postupa ispred javne vlasti i bez imenovanja ili postavljenja i
- e) lice koje je ovlašćeno da preduzima radnje u pogledu rukovođenja, upravljanja, vođenja pravnih ili finansijskih poslova ili primenu tehničkih znanja.

ZAVRŠNA RAZMATRANJA

Među krivičnim delima koja svakako imaju posebnu ulogu u ostvarenju zaštitne i garantivne funkcije krivičnog prava – u ostvarenju zaštite najznačajnijih društvenih dobara i vrednosti nalaze se i krivična dela protiv službene dužnosti ili službena krivična dela, a među njima opet krivična dela korupcije (primanje mita i davanje mita). To su dela koja zavređuju pažnju ne samo teorije i prakse, već i stručne i opšte javnosti po nizu svojih karakteristika od kojih su najznačajnije: 1. ova dela vrše službena (domaća ili strana) ili odgovorna lica, 2. ona se vrše u službenoj dužnosti koja se krši, zloupotrebljava na različite načine, 3. nezakonitost postupanja službenih lica u vršenju službe bilo zbog preduzetih radnji ili donetih akata, 4. nanošenje štete drugim fizičkim ili pravnim licima ili povređivanje njihovih prava ili pak pribavljanje koristi za službena lica na koju nemaju prava, 5. kršenje poverenja u službu i javna ovlašćenja, pa i u pravni poredak i institucije vlasti u okviru pravne države i 6. korumpiranost, pokvarenost, podmitljivost javne vlasti.

Među službenim krivičnim delima na prvom mestu se nalaze krivična dela korupcije koja predstavljaju samo različite oblike i vidove ispoljavanja zloupotrebe službenog položaja. Radi se o različitim oblicima i vidovima aktivnog (davanje mita) i pasivnog (primanje mita) podmićivanja koja poznaje ne samo naše, već i veliki broj savremenih krivičnih zakonodavstava. Zbog izuzetne opasnosti od koruptivnih ponašanja pojedinaca i grupa i međunarodna zajednica (univerzalna međunarodna organizacija oličena u Ujedinjenim naci-

jama kao i regionalne organizacije u prvom redu Savet Evrope) je kroz niz međunarodnih pravnih akata postavila solidnu pravnu osnovu i instrumentarijum za organizovanu zajedničku akciju u otkrivanju, krivičnom progonu, procesuiranju i suzbijanju ovakvih protivpravnih ponašanja.

Iako i teorija i praksa pod pojam korupcije podvode različita inkriminisana ponašanja, kao što je već rečeno, ipak se može naći unutrašnja sistematika svih ovih pojedinih pojmovnih određenja. Tako se razlikuju krivična dela korupcije u širem i užem smislu. U širem smislu, u korupcijska krivična dela ili nepravna krivična dela korupcije spadaju: nesavestan rad u privrednom poslovanju, posluga i pronevera. U užem smislu ili u prava, čista korupcijska krivična dela spadaju: davanje i primanje mita, protivzakonito posredovanje i falsifikovanje službene isprave. No, u teoriji se korupcijskim krivičnim delima smatraju i sledeća dela: davanje i primanje mita, protivzakonito posredovanje, zloupotreba službenog položaja, prevara u službi i falsifikovanje službene isprave.

U klasičnom smislu korupcija se uvek svodi na aktivno i pasivno podmićivanje kao i na zloupotrebu službenog položaja. U širem smislu, u korupciju bi spadala i takva ponašanja (ne samo nezakonita, nego čak i kada se radi samo o moralno neprihvatljivim ponašanjima) kojima se neko (pravno ili fizičko) lice dovodi u pogodniji položaj u odnosu na druga lica, tako da iz takve situacije ona mogu da izvlače određenu korist (npr. ako se postupa u sukobu interesa, ako se uspostavlja monopol na tržištu dogovaranjem cena sa konkurentima, ako se koristi društveni ugled ili status dobrog privrednika da bi se nekome obezbedio posao ili da bi se drugi onemogućio u poslu, ako se sponzorise politička stranka da bi mogao da se dobije prioritet kod privatizacije, javnih nabavki, tendera, javnih koncesija ili carinskih kontingenata za uvoz pojedine robe i sl.).

Korupcija je, u suštini, sticanje materijalne ili društvene koristi bez pravnog osnova, pa korupciju u užem smislu čine sledeća krivična dela: zloupotreba službenog položaja, davanje i primanje mita, protivzakonito posredovanje, prevara u službi, posluga, falsifikovanje službene isprave, nesavestan rad u službi, kao kvalifikovani oblici krivičnih dela – zaključenje štetnog ugovora i izdavanje i neovlašćeno pribavljanje poslovne i službene tajne.

Pored krivičnog zakonodavstva, strogosti propisanih kazni i široke lepeze preventivnih mera na različitim društvenim nivoima i efikasnosti kriminalističkih službi, sigurno je da uspešna borba protiv korupcije (posebno zato što se radi o pojavi koja je daleko od svetlosti dana) mora da animira i druge društvene mehanizme. Tu u prvom redu mislimo na praksu koja je već poznata u nekim zemljama, a to je formiranje posebnih nezavisnih organa za borbu protiv korupcije (npr. Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminala u Republici Hrvatskoj ili Agencija za borbu protiv korupcije prema predlogu zakonskog teksta u Republici Srbiji). Pored toga, i institut ombudsmana ili zaštitnika prava građana (odavno poznatog švedskog instituta za kontrolu rada svih

državnih i javnih ustanova) sigurno bi morao da svojim prednostima u primeni nađe odgovarajuće mesto u širokom frontu borbe za sprečavanje i suzbijanje različitih oblika i vidova korupcije.

No, pri tom treba stalno imati u vidu da je korupcija posledica u prvom redu neefikasnog funkcionisanja mnogih institucija sistema, pa i celog pravnog sistema. Stoga i sama borba protiv korupcije treba istovremeno da predstavlja i borbu za samostalne, nezavisne, bolje i efikasnije institucije sistema i u prvom redu treba da obuhvati temeljitu reformu mnogih institucija sistema koje sada deluju. Pri tom nezavisnost sudstva i javnog tužilaštva takođe predstavlja snažnu branu korupciji, uz ostvarenje principa vladavine prava i efikasno sprovođenje svih zakona u život. Svakako da je u ovom pogledu, ako se želi efikasna borba protiv korupcije, potrebno doneti jedinstvenu strategiju borbe protiv korupcije kao što su to već učinile i sledeće države u našem okruženju: Bugarska koja je 2001. godine donela „Nacionalnu antikorupcijsku strategiju”, te 2003. godine Albanija donosi „Antikorupcijski akcioni plan” i Makedonija „Nacionalni program za prevenciju i suzbijanje korupcije”. I konačno, Republika Srbija decembra 2005. godine donosi odgovarajuću strategiju suzbijanja korupcije pod nazivom: „Nacionalna strategija za borbu protiv korupcije”.

CORRUPTION IN INTERNATIONAL AND COMPARATIVE CRIMINAL LAW

Professor *Dragan Jovasevic*, Ph.D.
Faculty of Law in Nis

S u m m a r y

The corruption stands out among official crimes, as one form of abuse of authority. It is a form of active (bribe-giving) and passive (bribe-taking) bribe recognized by many modern criminal legal systems, and also several international acts, primarily acts of the United Nations, Council of Europe and European Union. Due to the extreme danger from corruptive behavior of individuals and groups especially in transitional and multiethnic societies both international community (universal international organizations such as United Nations and regional organizations such as Council of Europe and European Union consisting of adequate organizations and agencies) established a solid legal basis and instruments, through the line of international legal acts for organized common action for revealing, criminal prosecution, processing and prevention of such illegal behaviors. Activities of the European Union are especially important in that respect and this paper refers to their attempts as well as activities of specialized international security organizations.

Keywords: corruption, crime, responsibility, punishments, international community, legal acts